

Detektiv

leto IV
številka 1-2
maj / junij 2002

Pobuda DeZRS za spremembe in dopolnitve ZDD

Zakon naj bo nedvoumen in življenjski

Danilo Zorn

Zakon o detektivski dejavnosti je bil sprejet leta 1994. To je pomenilo konec državnega monopola na varnostnem področju.

Nadstandard varnosti je tako postal 'tržno blago', ki si ga zainteresirani lahko 'kupijo' na trgu zasebno varnostnih storitev. Država pa je zadržala patronat nad tem izjemno občutljivim področjem človekovih pravic in svoboščin na ta način, da daje soglasja k podelitvi licenc, opravlja nadzorno funkcijo, usmer-

ja razvoj in določa obseg dejavnosti. Burna dinamika družbenih, ekonomskih in socialnih procesov v državi je bila v zadnjih letih silovita. Razkorak med normativno ureditvijo ter dejansko prakso in potrebami se je zato skokovito povečal. Detektivski smo tako vedno težje opravljali svojo dejavnost in uresničevali tiste družbene funkcije zaradi katerih je bila detektivska dejavnost uzakonjena.

nadaljevanje na naslednji strani

Poziv vsem članom

Detektivska zbornica Republike Slovenije bo v kratkem izdala novo zloženko z imeni in naslovi vseh aktivnih detektivov. Poleg tega je potrebno urediti evidenco detektivov, kar od Zbornice zahteva Zakon o detektivski dejavnosti, jese- ni pa bodo zamenjane tudi vse dosedanje uradne detektivske izkaznice in značke in stare ne bodo več veljavne. Nove detektivske izkaznice bodo izdelane z drugačno tehnologijo in bodo po velikosti podobne osebnim izkaznicam.

nadaljevanje na naslednji strani

Nova sekretarka DeZRS

S 1. januarjem je **Niko Jurišič**, dotodanji sekretar DeZRS, odšel na Ministrstvo za obrambo, kjer je sprejel mesto osebnega svetovalca ministra. Izmed kandidatov je UO DeZRS izbral **Marjeto Rutar Gorjan**. Gospa je pravnica in je bila vodja 90 članske podružnice Delo v Kranju. Nato je od leta 1985 na Vrhovnem sodišču RS urejala kadrovske zadeve. Od leta 1991 do danes je bila vodja Urada predsednika Vrhovnega sodišča. Aktivna je tudi v Atletski zvezi Slovenije. Na Zbornici bo vsak ponedeljek, sredo in petek med 10⁰⁰ in 12⁰⁰.

V TEJ ŠTEVILKI

- 'Nogavičar' – študij primera
- Detektivstvo na Hrvaškem in v Italiji
- Računalniški virusi
- Učinkovito upravljanje primera

PRILOGA

- Predlog ZDD
- Evidenca pogodb o detektivskih storitvah
- Kazalo letnika 2001

Poziv vsem članom

nadaljevanje s prve strani

Na znački pa bo tudi nekaj zelo opaznih sprememb, predvsem pa bo vsak imel personificirano izkaznico in značko na kateri bo številka njegove licence. Novo bo lahko prejel le detektiv, ki bo imel poravnane obveznosti do zbornice in čigar podatki bodo usklajeni z dejanskim stanjem, torej bomo imeli njegov dejanski naslov in telefonsko številko.

Zato pozivamo vse člane, da nam najkasneje do konca junija 2002 sporočijo:

- ime in priimek
- številka licence
- naslov bivališča
- naslov detektivske dejavnosti
- številka telefona
- številka telefaksa
- številka mobilnega telefona
- naslov elektronske pošte
- naslov (URL) spletne strani (če jo imajo).

To je nujno, ker ugotavljamo, da se je mnogo detektivov preselilo in ne stanujejo več na naslovih, ki so jih imeli ob pridobitvi licenc, prav tako pa so spremenili telefonske številke.

Na letošnji skupščini so vsi detektivski svečano podpisali in prejeli Kodeks poklicne detektivske etike

Foto A. Dvorsak

Pobuda DeZRS za spremembe in dopolnitve ZDD

Zakon naj bo nedvoumen in življenjski

Danilo Zorn

nadaljevanje s prve strani

V Zbornici smo zato že zelo zgodaj opozarjali na razkorak med normativno ureditvijo ter dejanskimi potrebami in možnostmi, zato smo že leta 1999 sprejeli izhodiščne teze sprememb in dopolnil Zakona o detektivski dejavnosti in jih predstavili najširši strokovni javnosti.

Po 3. letih je Ministrstvo za notranje zadeve kot predlagatelj našo pobudo za spremembe in dopolnitve Zakona o detektivski dejavnosti sprejelo, del argumentiranih predlogov osvojilo in vključilo v paket prilagajanja evropski zakonodaji. V začetku meseca februarja 2002 je bil Predlog sprememb in dopolnil Zakona o detektivski dejavnosti sprejet na Vladi RS in poslan v parlamentarno proceduro, kjer čaka na obravnavo v Odboru za notranjo politiko Državnega zbora.

Dobršen del naših predlogov, ki vsi temeljijo na izkušnjah iz prakse detektivov, je Ministrstvo za notranje zadeve upoštevalo. Drugi del pobud Detektivske zbornice je Ministrstvo za notranje zadeve (predlagatelj) sprejelo kot utemeljene že pred obravnavo na Odboru za notranjo politiko Državnega zbora, ki bo o

predlogu sprememb in dopolnil razpravljajal predvidoma v mesecu maju 2002. Odboru smo v pisni obliki posredovali 'nujne dopolnitve', ki so v veliki meri usklajene z Ministrstvom za notranje zadeve in za katere smo prepričani, da bi ustvarile tisti minimalen normativni okvir, ki bi zagotovil večjo učinkovitost detektivskega dela in povečal pravno varnost in zaupanje državljanov.

Pobude, ki ne bodo dobile podpore na Odboru za notranjo politiko Državnega zbora bomo še naprej usklajevali s predlagateljem in drugimi resornimi organi in jih v obliki amandmajev posredovali državnemu zboru po prvem branju.

Širši družbeni, pravni in strokovno varnostni okvir, ki nam je bil v Zbornici vodilo, ko smo pripravljali predlog sprememb, temelji na naslednjih podmenah in opredelitvah:

I. Varnost v sodobni slovenski družbi zagotavljajo naslednji dejavniki:

1. država z državnimi organi, ki se z mnogih področij umika;
2. zasebno varstvo, kamor sodijo zasebno varnostna podjetja in detektivska dejavnost, ki je v velikem razmahu zaradi razmaha privatne lastnine kot dominantnega družbeno ekonomskega odnosa.
3. državljansko samovarovanje, ki obsega različne oblike samorganiziranja občanov na varnostnem področju.

II. Varnost kot moralna kategorija

Le-ta ima za vsakega posameznika različno vrednost in različen pomen;

Foto: Andrej Dvoršak

Z zadnje skupščine DeZRS, ki je bila 27. februarja 2002

odvisno od njegovega socialnega in ekonomskega statusa ter družbenega okolja. Teh tako različnih potreb posameznikov po varnosti pa ne more zagotavljati država, ki zagotavlja vsem le nek dogovorjen standard varnosti. Je pa država dolžna zagotoviti možnost, da si vsakdo lahko na zakonit način in z zakonitimi sredstvi zagotovi toliko in takšno varnost kot se mu zdi, da je potrebuje.

To je nadstandard varnosti, ki ga je mogoče kupiti na trgu zasebno varnostnih storitev.

III. Država v odnosu do zasebnega varstva in detektivske dejavnosti odloča in presoja:

- Do kam spusti zasebno varnostno podjetništvo;
- Koliko zasebno varnostnega podjetništva dopušča doseženo stopnjo razvoja družbe in gospodarstva;
- 'Patronat' in nadzor države nad zasebnim varstvom je nujen;
- Zasebnemu varstvu ni dovoljena uporaba represivnih metod;
- Zasebnemu varstvu ni dovoljena uporaba 'posebnih' metod in sredstev.

IV. Odnose med državnim in zasebnim varstvom zaznamujejo:

- številne subtilne vezi
- procesi nasprotovanja

- različni konflikti
- partnerstvo

V. Detektivska dejavnost kot ekonomska kategorija:

- konkurenca državnim storitvam,
- omogoča varovanje zasebnih koristi, lastnine in intelektualne lastnine
- omogoča izogibanje: izgubam, oškodovanjem in daje pomembne informacije za poslovno odločanje.

Z vsem tem povečuje dobiček; to pomeni, da so detektivske storitve sestavina podjetništva in tako podjetništvo samo.

Varnost tako vse bolj postaja pomembna ekonomske kategorija. Tega se najprodornejša podjetja zavedajo in uporabljajo storitve zasebnega varstva.

VI. Načelo oficialnosti in dispozitivno načelo

- V kazenskih sodnih postopkih velja načelo oficialnosti skupaj s preiskovalnim načelom. Sodišče ugotavlja pravno relevantna dejstva in dokaze po uradni dolžnosti (vodi preiskavo);

- V civilnih sodnih postopkih pa morajo stranke same poskrbeti pravno odločilna dejstva - **dispozitivno načelo**:
- stranka ima tudi poglavitno vlogo pri predlaganju dokazov,
- v izvršilnem postopku mora upnik zagotoviti potrebne podatke o dolžniku (identifikacijski podatki, podatki o zaposlitvi, podatki o bivališču, podatki o dolžnikovem premoženju, podatki o lokaciji, vrsti in obsegu premoženja).

Ta zapis je nastal v želji vzpodbuditi detektive in druge zainteresirane k oblikovanju takšnega zakonskega teksta, ki bo promoviral strokovnost, profesionalnost, zakonitost, učinkovitost in kvaliteto detektivskega dela ter povečal pravno varnost.

Le Zakon, ki bo dorečen, jasen in nedvoumen, bo preprečil voluntaristično tolmačenje posameznih določb in ne bo potreboval podzakonskih aktov za njegovo uresničevanje.

Pravica na resnično informacijo

Detektivstvo v Republiki Hrvaški

Njegoslav Blažek

Njegoslav Blažek

Ali ima država izključno pravico za ugotavljanje resnice? Razumljivo, da je nima, vendar se država neredko obnaša, kakor da je ta pravica samo njena. Evolucija družbenih ureditev vpliva na nastajanje in odmiranje številnih poklicev. Poklic zasebni detektiv (na Hrvaškem mu uradno rečemo *privatni istražitelj*) je bil v Republiki Hrvaški do leta 1990 neznan. Skladno s tem, ko država ni bila več sposobna ali pa ni bila več zainteresirana in je trend njene nezainteresiranosti za preganjanje določenih vrst kaznivih dejanj, na račun državljanov ali gospodarskih subjektov, vedno bolj naraščal, se je pojavilo zanimanje za zasebne detektive.

Na Hrvaškem so trenutno le štirje zasebni detektivi z dovoljenjem za delo in 22 oseb, ki imajo detektivsko licenco, vendar se uradno ne ukvarjajo z detektivsko dejavnostjo. Od teh štirih uradnih in licenciranih detektivov imata dva poleg detektivske, še dejavnost varnostne agencije, ki je njuna primarna dejavnost. Tako je vsa detektivska dejavnost na Hrvaškem na koncu okleščena na dve črki, na dva zasebna detektiva, ki jima ta dejavnost predstavlja edini vir zaslužka.

Detektivsko dejavnost od leta 1996 ureja *Zakon o zaščiti osoba i imovine*, v katerem je poleg varnostno-zaščitne dejavnosti opredeljena tudi detektivska. Ureja jo 4. poglavje zakona v členih 39 do 59. Poleg tega detektivsko dejavnost urejajo še:

- Pravilnik o ugotavljanju splošne zdravstvene in posebnih sposobnosti varnostnikov in zasebnih detektivov,
- Pravilnik o detektivski izkaznici,

- Pravilnik o opravljanju izpita za zasebnega detektiva,
- Pravilnik o izvedbi pripravniškega staža za zasebnega detektiva,
- Pravilnik o izvajanju detektivske dejavnosti,
- Pravilnik o prostorskih in tehničnih pogojih, ki jih mora izpolnjevati prostor v katerem se odvija varnostna ali detektivska dejavnost.

Vsi ti pravilniki urejajo način dela zasebnih detektivov, ki jih nadzoruje Oddelek za nadzor varnostno-zaščitne in detektivske dejavnosti Ministrstva za notranje zadeve RH.

Zdi se mi pomembno poudariti, da se **za detektivsko dejavnost šteje zbiranje in obdelava podatkov in dokazov. Za zasebnega detektiva se smatra oseba, ki zbira podatke in dokazno gradivo.**

Zasebni detektiv lahko:

- zbira podatke od posameznikov in firm,
- zbira podatke od državnih organov in pravnih oseb, ki imajo javna pooblastila,
- zbira podatke in dokazno gradivo v drugih državah,
- obdeluje (analizira) podatke,
- zavaruje dokaze in dokazno gradivo s kriminalistično-tehničnimi sredstvi,
- odvzema sledi in predmete s kriminalistično-tehničnimi sredstvi,
- ponuja in daje nagrado za podatke in dokaze,
- objavlja fotografije oseb in predmetov, ki jih išče.

Nadalje lahko zasebni detektiv zbira in obdeluje podatke o:

- izgubljenih osebah, osebah, ki se skrivajo pred stranko, o osebah, ki so napisale ali poslale anonimna pisma ali o osebah, ki širijo klevete, sumničenja ali žalitve,
- osebah, ki so stranki povzročile škodo,
- o predmetih, ki so izgubljeni ali ukradeni,
- dokazih, ki jih potrebuje stranka za uresničevanje svojih pravic in upravičenj pred sodnimi in drugimi državnimi organi oblasti, v društvih in združenjih,
- uspešnosti oseb pri opravljanju poslovne dejavnosti.

Iz zgoraj navedenega izhaja, da lahko zasebni detektiv nesporno ponuja sledeče storitve:

A Preiskave

- zloraba avtorskih pravic ©, intelektualne lastnine, blagovne znamke ®™, industrijske lastnine, žigov in patentov,
- zlorabe bolniškega staleža,
- sivega trga,
- goljufij v gospodarstvu,
- zavarovalniških goljufij,
- goljufanja državljanov,
- anonimnih pisanj,
- ponaredkov
- zlorabe interneta.

B Iskanja

- oseb
- predmetov
- dokazov in sledi.

C Preverjanje

- naslovov posameznikov in firm,

DETEKTIV SOVA
www.detektivsova.com

NJEGOSLAV BLAŽEK

Hrvatska, 10000 Zagreb, Mandrovićeva 1a
Tel./fax. ++385 1/299 5032, mob. 098/453 703
E-mail: detektiv-sova@zg.hinet.hr

- poslovanje podjetnikov in gospodarskih družb,
- pri zaposlovanju.

Zasebni detektivi lahko ustanovijo tudi poklicno združenje, vendar tovrstnega združenja trenutno na Hrvaškem nimamo. Ker je v pripravi nov zakon, ki bo urejal samo dejavnost zasebnih detektivov, menimo, da bodo nove zakonske odredbe liberalizirale to dejavnost in

- pripravniški staž, ki traja 18 mesecev,
- državna taksa, ki je okoli 2.500 €,
- poslovni prostor, ki mora imeti najmanj 30 kvadratnih metrov uporabne površine, hodnik, sanitarije, ognjevarno blagajno, telefon in računalnik,
- nedovoljena uporaba naprav za elektronsko snemanje....

problematiko povezano z njo in omogočile večjemu številu zainteresiranih oseb, da se začnejo ukvarjati z detektivsko dejavnostjo. Sedaj jim je to oteženo iz vrste razlogov, med katerimi so ključni:

- zelo omejen pristop do podatkov in evidenc v državnih ustanovah.

Med ključnimi razlogi za nerazvitenost detektivske dejavnosti v Republiki Hrvaški je temeljno nepoznavanje vrednosti in moči informacije. **Informacija je najdragocenejše na svetu**, seveda, če je pravočasna. **Detektivi s svojim znanjem, strokovnostjo in sposobnostjo prispevajo k pravici posameznika do resnice in pravočasne informacije.**

Spoznanje, da ima vsak državljan pravico do resnice in pravočasne informacije je osnovni zagon detektivske dejavnosti v vsaki družbi in upajmo da tudi v RH.

Tisti, ki spozna, da ni vredno živeti brez resnice, dobro ve, zakaj ne more shajati brez nas – detektivov.

Detektiv Paolo Sfriso, gost skupščine DeZRS, nas je seznanil z detektivstvom pri sosedih

Italijanske izkušnje

Paolo Sfriso

Prvi zakon, ki posebej opredeljuje je detektivsko dejavnost, bil sprejet leta 1931. Danes so kriteriji, ki jih mora izpolnjevati nekdo, ki želi postati detektiv zelo jasni: oblasti preverijo njegove kreditne sposobnosti in ugotovijo, ali je njegov policijski in sodni dosje čist, brez zaznamb o vpletenosti v kriminalna dejanja. Pri tem so zelo temeljiti in prosilca ter njegove morebitne povezave z organiziranim kriminalom ali kriminalno dejavnostjo preverjajo tudi s pomočjo sodelavcev na terenu. Prosilec mora imeti tudi primeren prostor – pisarno za svojo dejavnost. Pri tem preverjajo predvsem ali pisarna omogoča inšpekcijske kontrole

in zavarovanje podatkov. Vezati mora tudi minimalno vsoto 1.300,00 GBP (angleških funtov) in kompetenten za opravljanje detektivske dejavnosti. Z dejavnostjo se lahko ukvarja katerikoli državljan EU, brez posebnih omejitev. Zaenkrat ni potrebno poklicno zavarovanje za odškodnine in ocenjujejo, da je le 15 odstotkov italijanskih detektivov zavarovanih za primer odškodninskih zahtevkov strank, medtem ko lahko stranka brez večjih zapletov takoj izterja 1.300,00 GBP, če detektiv ne dela korektno, strokovno in etično.

Vsak detektiv lahko zaposluje pomočnike, ki si jih sam izbere. Izobrazba tako kot za detektiva, ni

Paolo Sfriso

predpisana, vendar pa policija skrbno preveri njihovo preteklost, enako kot detektivovo, in če ta ni popolnoma čista, detektiv ne dobi soglasja za zaposlitev takega pomočnika. Za vse njegove postopke in dejanja pa vedno odgovarja tudi detektiv – delodajalec.

Detektiv je dolžan voditi ažurno evidenco strank, ki morajo biti v tem registru jasno identificirane, prav tako mora biti iz njega vidna narava dela, ki ga opravlja zanje in

nadaljevanje na 19. strani

POROČILO

O DELU DETEKTIVSKE ZBORNICE RS ZA LETO 2001

Za nami je leto od katerega smo si veliko obetali. Največ pozornosti in dela je bilo lani namenjene spremembam zakona o detektivski dejavnosti, pri čemer je Zbornica plodno sodelovala s svojimi predlogi in pripombami, ki niso vedno naletele na odprta ušesa. Po dolgotrajnih dokazovanjih in prepričevanjih smo dosegli, da so bila v spremembo in dopolnila Zakona o detektivski dejavnosti sprejeta tudi nekatera naša stališča, ki so predvsem plod vsakodnevne detektivske prakse.

Napačno smo ocenili družbeno (politično) okolje in njegovo pripravljenost za uresničitev politične volje izražene ob sprejemu Zakona o detektivski dejavnosti. Zakon je namreč nastal kot rezultat spoznanja, da postaja privatna lastnina dominanten družbeno ekonomski odnos tudi v naši družbi in zato država ni več niti dolžna niti sposobna zadovoljiti raznovrstnih subjektivnih potreb po varnosti, kakor jih čutijo posamezne pravne in fizične osebe. Dolžna pa je zagotoviti možnosti, da si družbeni subjekti varnost lahko zagotovijo sami na zakonit način, z zakonitimi sredstvi in v takšnem obsegu kot sami menijo, da jim je potreben.

Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije (Ur. l. RS št.56 z dne 06. 07. 2001) v poglavju o Sistemu notranje varnosti, ki govori o osebni varnosti, premoženjski varnosti, upravni varnosti, sodnem varstvu..., posebej imenuje tudi detektivsko dejavnost kot del tega sistema.

Žal niti v Zakonu in Resoluciji opredeljeni družbeni interes ni dovolj, da bi usmeril razmišljanje nekaterih uradnikov k zagotavljanju večje pravne varnosti in ekonomičnosti postopkov. Za te 'vplivne' posameznike je 'državni monopol', za katerega si samovoljno jemljejo pravico, da ga razlagajo po svoje, mimo v zakonodajnem organu sprejetih dokumentov, nadpravno varnostjo pravnih in fizičnih oseb oziroma njihovega premoženja in ekonomičnost-

jo vodenja postopkov. Vsiljuje se zaključek, da zakonito in v skladu s sprejetimi družbenimi normami izvajano detektivsko dejavnost razumejo kot kriminalno početje. Takšno stanje je nevdržno!

To so razlogi, zaradi katerih potrebujemo za pozicioniranje detektivske dejavnosti v Slovenski varnosti sistem veliko več časa in energije in smo prisiljeni s tem problemom po nepotrebnem obremenjevati tudi ljudi in odnose na obeh straneh.

V primerljivih državah so odnosi med zasebnim in državnim varstvom veliko bolj dorečeni, utečeni, partnerski. Kolikor jih poznamo, dajejo dobre rezultate.

Pomembno se mi zdi poudariti, da resnih ekscesnih dejanj detektivov v šestih letih obstoja detektivske dejavnosti v Republiki Sloveniji ni bilo. Detektivi smo v tem obdobju obravnavali več deset tisoč operativnih zadev.

Naročnikom naših storitev je to prineslo velike ekonomske, časovne in druge gospodarske učinke in naša dejavnost se počasi vse bolj ukoreninja v družbi.

S svojim delom smo pomembno prispevali k razbremenitvi sodišč, skrajšanju sodnih, upravnih in drugih postopkov, kjer se je odločalo o pravicah in upravičenjih naših naročnikov. Na ta način smo detektivi pomembno prispevali k večji pravni varnosti in družbeni učinkovitosti. S tem smo opravičili obstoj te varnostne komponente.

Zgoraj navedenih dejstev nekateri nočejo sprejeti. Nasprotno pa se vse prevečkrat delo detektivov zavestno ali pa zaradi nestrokovnosti in neznanja kriminalizira in enači z nezakonito dejavnostjo, ki jo nemoteno izvajajo razni izterjevalci, izsiljevalci in drugi nasilneži. Da bi bila ironija popolna imajo ti ljudje, ki nimajo licenc, uradno registrirana podjetja za takšno dejavnost, čeprav je to nezakonito.

Šele ko bo država ukinila in onemogočila to ne-

zakonito, kriminalno dejavnost, bo detektivski poklic pridobil status, ki mu pripada in kakršnega si prizadevamo uveljaviti v Detektivski zbornici. Takrat bo zaživel tudi partnerski odnos med državnim in zasebnim varstvom kot subjekta varnostnega sistema.

V državi imamo danes 78 detektivov. Od tega števila je 6 detektivov v treh detektivskih družbah s po dvema družbenikoma.

Statistika pokaže, da je bila licenca podeljena 88. detektivom in da je od tega 10 detektivov prenehalo delati in vrnilo licence. Iz tega lahko zaključimo, da je dinamika članstva v detektivski zbornici velika. V upravnem odboru ocenjujemo, da so ta gibanja koristna in potrebna saj se tako postopoma oblikuje trdna in stabilna profesionalna organizacija, tistih ki jim je detektivstvo poklic, poklicni kodeks pa zaveza.

V minulem letu sta bila skladno s "Pravilnikom o programu in postopku preizkusa znanja kandidatov za pridobitev licence za opravljanje detektivske dejavnosti" razpisana dva izpitna roka (pomladanski in jesenski) na katera se je prijavilo 18 kandidatov, od katerih jih je 11 uspešno opravilo preizkus; štirje v spomladanskem in sedem v jesenskem roku. Najmlajša kandidatka, ki je opravila izpit, je bila stara 23 let.

Delo upravnega odbora

Upravni odbor se je v minulem letu sestel na 7. sejah. Delo je bilo usmerjeno v obravnavo aktualne problematike in realizacijo programskih usmeritev sprejetih na 5. letni skupščini. Osnovna skrb je valjala izvajanju nalog, ki izhajajo iz javnih pooblastil Zbornice.

Največ časa je upravni odbor posvetil pripravam sprememb in dopolnil Zakona o detektivski dejavnosti in usklajevanju le teh s stališči MNZ in Ministrstva za pravosodje.

Spomladi, neposredno po skupščini Zbornice, smo doživeli neprijetno presenečenje, ko so v Uradu za upravne notranje zadeve MNZ sprejeli odločitev, da spremenijo šestletno prakso, v zvezi s pravico detektivov, ki izhaja iz tretje alineje 10. člena ZDD. Pravica do podatkov iz evidence Registriranih vozil – 176 člen Zakona o varnosti cestnega prometa.

Upravni odbor je to problematiko obravnaval na dveh sejah. Sprejel je jasna stališča za zaščito interesov detektivske dejavnosti. Istočasno je izvajal številne aktivnosti in o tem pisno seznanil pristojne posameznike, službe in ministrstva. Posamezni člani UO so bili zadolženi za organizacijo razgovorov s pristojnimi v MNZ in na Ministrstvu za pravosodje in za pojasnjevanje ne-

smiselnosti takšne odločitve, ki lahko le škoduje pravni varnosti in ekonomičnosti postopkov. Marca, aprila in maja smo opravili več razgovorov na Ministrstvu za pravosodje (**g. Jože Šantovec**) v zvezi z varstvom osebnih podatkov, več sestankov na MNZ s predstavniki Urada za upravne notranje zadeve, državnim sekretarjem **dr. Bojanom Bugaričem**, ministrom **dr. Radom Bohincem** in člani kabineta, kjer je bilo dogovorjeno, da se terminološka uskladitev 3. alineje 10. člena Zakona o detektivski dejavnosti opravi v okviru prilagoditve Zakona o detektivski dejavnosti evropski zakonodaji še v letu 2001. Za pripravo sprememb je bil zadolžen **g. Štefan Gostič**, vodja novoustanovljene Službe za zasebno varovanje in detektivsko dejavnost pri MNZ.

Z g. Gostičem, ki je sodeloval na več sejah upravnega odbora so bila opravljena številna usklajevanja predlaganih sprememb.

Člani upravnega odbora smo sodelovali tudi na dveh sejah Delovne skupine MNZ za pripravo sprememb in dopolnil Zakona o detektivski dejavnosti.

V MNZ je med letom prihajalo do spreminjanja stališč v kakšnem obsegu naj se spremeni in dopolni Zakon o detektivski dejavnosti v okviru usklajevanja z evropsko zakonodajo, ki je zahtevalo tudi naše prilagajanje tem stališčem. Danes (10. 01. 2002) imamo končno pred sabo besedilo predlaganih sprememb Zakona o detektivski dejavnosti, ki ga je pripravila Služba MNZ za zasebno varovanje in detektivsko dejavnost in ki v osnovi zadovoljuje minimalne potrebe detektivske dejavnosti v tem trenutku. Žal ni bilo mogoče doseči soglasja za še nekatere spremembe, ki smo jih predlagali v Zbornici in bi Zakon naredile še bolj odprt za potrebe, ki jih na varnostnem področju prinaša čas in jih zahodni svet pozna (delo za državne in pravosodne organe, tožilstva, poenostavitve dostopa do dovoljenih zbirk podatkov, vpogled v dodatne evidence – na primer davčne; evidenco kupoprodajnih pogodb, podatkov o samostojnih podjetnikih, dostop do podatkov o zadrževanju oseb v stacionarnih zavodih, zaporih, bolnicah ipd.).

Strokovno in operativno sodelovanje z drugimi resorji, organi in ustanovami

Ministrstvo za notranje zadeve je na nek način krovna inštitucija sistema notranje varnosti. V ta sistem sodi tudi detektivska dejavnost zato je sodelovanje z MNZ nekaj samoumevnega. V minulem letu sta nas k intenzivnemu sodelo-

vanju z MNZ silila vsaj še dva razloga. Prvi je bil že omenjeni zaplet v zvezi s spremenjeno prakso glade pravic iz tretje alineje 10. člena ZDD, drugi pa nadaljevanje projekta spreminjanja in dopolnjevanja ZDD. Vsa srečanja so bila izrazito delovna. Kot kaže, rezultati niso izostali. Posebej moram poudariti razumevanje za problematiko Detektivske zbornice RS, ki so ga pokazali minister **dr. Rado Bohinc**, državni sekretar **dr. Bojan Bugarič** in državni sekretar **g. Miha Molan**. Brez njihove širine razumevanja varnosti kot temeljne dobrine, bi bile predlagane spremembe ZDD mnogo bolj restriktivne. Na tem mestu in v tem kontekstu se moram zahvaliti tudi članoma Delovne skupine za pripravo sprememb in dopolnitev ZDD **mag. Andreju Sotlarju** z Visoke policijske varnostne šole in **g. Marjanu Starcu** iz Urada za organizacijo in razvoj uprave. Njuna argumentirana strokovna in teoretična stališča so privedla do oblikovanja takšnih sprememb, ki odpirajo prostor za razvoj detektivske dejavnosti.

Z Visoko policijsko varnostno šolo smo zgledno sodelovali že v minulem obdobju, ko so bili ob pomoči njenih sodelavcev uspešno organizirani Dnevi zasebnega varstva in detektivske dejavnosti, na katerih so bili postavljeni znansveni in teoretični temelji te dejavnosti. Tudi v bodoče mora Zbornica ohranjati in še okrepiti stike s to matično visokošolsko varstvoslovno ustanovo in sodelovati v njenih projektih.

Glede na značaj in področje detektivskega dela je sodelovanje Detektivske zbornice z Ministrstvom za pravosodje nujno. Načelo zakonitosti, načelo materialne resnice, temeljne človekove pravice in svoboščine in varstvo le teh so osnovan načela detektivskega poklica in osnova tega sodelovanja. V minulem letu so naše sodelovanje usmerjale predvsem priprave sprememb in dopolnil ZDD.

Normativna aktivnost

Osrednji projekt, ki ga je v preteklem letu vodil upravni odbor Zbornice je Predlog sprememb in dopolnil ZDD. Prepričan sem, da ni potrebno posebej pojasnjevati, kako obsežno delo je bilo to. Predlog je uspešno preстал medresorsko usklajevanje. Zaželimo mu srečno pot v vladni in parlamentarni proceduri. S tem naše delo na predlogih in spremembah ZDD še zdaleč ni zaključeno. Ne glede na včasih povišane tone in številne zaplete moram izreči zahvalo tudi vodji Službe za zasebno varstvo in detektivsko dejavnost **g. Štefanu Gostiču**, ki je bil nosilec tega projekta v MNZ.

Financiranje

Finančno poročilo, ki nam ga bo predstavil sekretar govori o tem, da člani upravnega odbora pretežni del dela za Zbornico opravljajo brez plačila. Velika sreča je, da so v upravnem odboru takšni entuziasti.

Tudi v bodoče ne bo moglo biti drugače. Predlog sprememb ZDD namreč predvideva odpravo financiranja javnih pooblastil Zbornice iz proračunskega vira. To pomeni, da se bo Zbornica v celoti samofinancirala.

Rešitev finančnih problemov se v bodoče kaže v treh smereh:

- v višji članarini, ki se že danes zdi mnogim previsoka;
- v dosledni izterjavi članarine;
- v zvišanju prispevkov za storitve za izvajanje javnih pooblastil.

Morebitna razmišljanja o prihranku na račun ukinitve mesta sekretarja Zbornice moram odločno že v naprej zavrniti, saj bi takšna odločitev pomenila razpad Zbornice, kakšne bi bile posledice za detektivsko dejavnost pa ne želim špekulirati.

Zaključek

Upravni odbor se je med 5. in 6. redno letno skupščino sestal na 7. sejah. Vsebinsko dela upravnega odbora sem predstavil v tem poročilu. Vsebinsko številnih sestankov s predstavniki različnih ustanov, organov in ministrstev, na katerih smo sodelovali posamezniki ali več članov UO, sem prav tako na kratko povzel v poročilu. Za te sestanke ni nihče dobil povrnjenih niti stroškov za kilometrino. Lahko zaključim, da je za nami še eno leto uspešnega dela. Upravni odbor je deloval usklajeno. Voditi skupino, ki je tako enotna in uglašena na skupne cilje mi je bilo v zadovoljstvo. Za vse to bi se prav vsem članom upravnega odbora v zahvalil.

Z današnjim dnevom zaključuje z delom v Zbornici dosedanji sekretar **g. Niko Jurišič**, ki odhaja na mesto osebnega svetovalca ministra za obrambo. Funkcijo je opravljal tri leta in štiri mesece. Za Zbornico je naredil veliko. Bil je vezni člen med Zbornico in člani, pa tudi med Zbornico in drugimi institucijami, članom je bil dosegljiv vedno in povsod. V Zbornici je gradil. Napetosti je umirjal in blažil. Sodelovati z njim je bilo lepo. Ob reaktiviranju mu na novem delovnem mestu zaželimo veliko uspehov.

Danilo Zorn
predsednik

PROGRAMSKE USMERITVE

DETEKTIVSKE ZBORNICE RS ZA LETO 2002

Biti detektiv je čast. Postati detektiv pomeni biti vreden zaupanja, se nam je zapisalo v predlogu sprememb in dopolnitev ZDD in to ni motilo niti predlagatelja zakona (MNZ). Pomeni, da profesija detektiv pridobiva na "vrednosti". Če bodo profesionalnost, strokovnost in etičnost še naprej spremljevalke vsakodnevnih poklicnih aktivnosti vsakogar izmed nas, se nam ni bati, da nas ne bo cenila družba, upoštevalo gospodarstvo in spoštoval posameznik.

Za doseganje gornjih smotrov bomo v letu 2002 skušali uresničiti naslednje cilje:

- Skupaj in vsak posamezno mora narediti vse za realizacijo projekta sprememb in dopolnitev ZDD, saj to pomeni predvidljive pogoje za operativno delo v bodoče.
- Po uzakonitvi sprememb in dopolnil ZDD bo potrebno opraviti uskladitev Zborničnih predpisov in aktov z novelami Zakona.
- Sprejeti akt ali samo določbo v statutu o priznanjih in častnem članstvu Zbornice.
- Nadaljevati s sistemom permanentnega izobraževanja in usposabljanja, prilagojenega aktualnim potrebam in razmeram.
- Nadaljevati z informativno dejavnostjo Zbornice (izdajanje glasila *Detektiv*, ažuriranje spletne strani, iskanje možnosti za tisk knjige *Skrivnosti detektivov* A. Dvoršaka in E. Posege).
- Dosledno uresničevati naloge s področja javnih pooblastil.
- Izpeljati projekt celostne grafične podobe Zbornice (kuverte, voščilnice, plakati, priznanja, izkaznice, značke....).
- Pripraviti osnove za sprejem tarifnega pravilnika (po vzoru notarjev, izvršiteljev, odvetnikov).
- Domisliti sistem usposabljanja kandidatov za detektivski izpit in za detektive brez operativnih izkušenj.
- Nadaljevati operativno dogovarjanje za elektronski dostop do evidenc, ki so nam zakonsko dostopne, poenotenje kriterijev za vso državo in dostop do evidenc ne enem mestu za vso državo.
- Poglobiti sodelovanje z MNZ, Generalno policijsko upravo, Visoko policijsko-varnostno šolo, Zavodom za zdravstveno zavarovanje Slovenije, Zbornico za zasebno varovanje RS, Ministrstvom za pravosodje, Zavodom za statistiko in drugimi.
- Sodelovanje pri organizaciji in izvedbi strokovnih posvetov, srečanj ipd. z varnostnega področja.
- Sodelovanje s stanovskimi združenji in posamezniki iz drugih držav.
- Vključevati detektivske interese v novo nastajajoče zakone in predpise.

Danilo Zorn
predsednik

ZADEVA: Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o detektivski dejavnosti – prva obravnava – EVA 2001-1711-0054 – predlog za obravnavo

1. člen

V Zakonu o detektivski dejavnosti (Uradni list RS, št. 32/94) se v prvem odstavku 5. člena besede "Ministrstvom za notranje zadeve" nadomestijo z besedami "ministrstvom, pristojnim za notranje zadeve".

V 2. točki prvega odstavka 5. člena se besede "preizkusa znanja za opravljanje detektivske dejavnosti" nadomestijo z besedami "detektivskega izpita", besede "preverjanja znanja" pa se nadomestijo z besedami "opravljanja detektivskega izpita".

V 3. točki drugega odstavka 5. člena se beseda "evidenco" nadomesti z besedo "evidence".

Za drugim odstavkom se dodajo novi tretji, četrti, peti in šesti odstavek, ki se glasijo:

"Naloge iz 1. in 2. točke prvega odstavka tega člena opravlja zbornica kot javna pooblastila.

O podelitvi oziroma odvzemu licence iz prvega odstavka tega člena odloča zbornica v upravnem postopku.

Zoper odločbo iz prejšnjega odstavka ima prosilec za izdajo licence detektiva oziroma detektiv, pravico pritožbe v roku osem dni po vročitvi odločbe. O pritožbi zoper odločbo odloči ministrstvo, pristojno za notranje zadeve.

Odločbo, izdano v postopku podelitve oziroma odvzema licence pošlje zbornica v petnajstih dneh od njene izdaje ministrstvu, pristojnemu za notranje zadeve."

2. člen

6. člen se spremeni tako, da se glasi:

"Zbornica zagotavlja sredstva za izvajanje javnih pooblastil in drugih svojih nalog iz:

- članarine;
- opravljanja drugih nalog, določenih s statutom.

Osnovo, višino in način plačevanja članarine določi zbornica s statutom."

3. člen

V prvem odstavku 8. člena se stavek "Detektiv pridobiva informacije, za katere ga v skladu s tem zakonom s pogodbo pooblasti stranka" nadomesti s stavkom "Detektiv sme pridobivati informacije na podlagi pisne pogodbe o opravljanju detektivske storitve za stranko in njenega pisnega pooblastila, iz katerega je razvidno področje zbiranja informacij iz 9. člena tega zakona, namen zbiranja informacij in obseg danega pooblastila."

Za 4. točko se dodata nova 5. in 6. točka, ki se glasila:

"5. da aktivno obvlada slovenski jezik;

6. da je vreden zaupanja za opravljanje detektivske dejavnosti."

V 2. točki prvega odstavka in v drugem odstavku se besede "Preizkus znanja" nadomestijo z besedami "Detektivski izpit".

Za drugim odstavkom se doda nov tretji odstavek, ki se glasi:

"Pogoja iz 6. točke prvega odstavka tega člena ne izpolnjuje, kdor je bil obsojen za kaznivo dejanje, zaradi katerega je moralno nevreden za opravljanje detektivske dejavnosti, ali kdor se obnaša tako, da je mogoče na podlagi njegovega ravnanja utemeljeno sklepati, da ne bo pošteno in vestno opravljal detektivske dejavnosti."

Dosedanji tretji odstavek postane četrti odstavek.

4. člen

V 9. členu se za besedo "sicer" vstavi beseda "izključno".

V prvi alineji se besede "piscih ali o odpošiljateljih" nadomestijo z besedami "avtorjih", za besedo "materialnih" pa se vstavita besedi "in nematerialnih".

Za peto alinejo se dodajo nova šesta, sedma in osma alineja, ki se glasijo:

"– o kaznivih dejanjih, ki se preganjajo na zasebno tožbo ter o njihovih storilcih;

- disciplinskih kršitvah in disciplinskih kršiteljih;
- o kandidatih za zaposlitev, v okviru vsebine pisnega soglasja kandidata za zaposlitev.”

Za prvim odstavkom se doda novi drugi in tretji odstavek, ki se glasita:

“Pri pridobivanju informacij iz prejšnjega odstavka je detektiv dolžan osebo predhodno opozoriti, da podatke daje prostovoljno.

Detektiv lahko za fizične in pravne osebe opravlja tudi svetovalne naloge na področju preprečevanja kaznivih dejanj ter drugih škodljivih dejanj.”

5. člen

Prvi odstavek 10. člena se spremeni tako, da se glasi:

“Na podlagi dokazila o tem, da je prevzel konkretno nalogo, za izpolnitev katere potrebuje podatke iz evidenc, je upravljalec zbirke podatkov dolžan detektivu posredovati podatke iz:

- evidence registriranih vozil: registrsko označbo, podatke o lastniku in podatke o vozilu;
- registra stalnega prebivalstva ali centralnega registra prebivalstva: podatke o stalnem in začasnih prebivališčih;
- evidence zavarovancev: podatke o zaposlitvi (delodajalec, delovno mesto).”

V tretjem odstavku se za besedo “pooblastilo” dodajo besede “iz prvega odstavka 8. člena tega zakona.”

6. člen

V 11. členu se besedilo “iz zbirk podatkov iz prejšnjega člena” nadomesti z besedilom “na podlagi 9. in 10. člena tega zakona”.

Doda se nov drugi odstavek, ki se glasi:

“Minister, pristojen za notranje zadeve, podrobneje predpiše obseg in način zavarovanja osebnih podatkov iz prejšnjega odstavka pri detektivu.”

7. člen

V 12. členu se za prvim odstavkom doda nov drugi odstavek, ki se glasi:

“Informacije in podatki iz 9. in 10. člena tega zakona, ki jih je detektiv zbral za stranko, se štejejo za poslovno tajnost in se ne smejo posredovati tretjim osebam. Detektiv jih je dolžan varovati kot poslovno tajnost tudi po opravljeni detektivski storitvi za stranko.”

Dosedanji drugi odstavek postane tretji odstavek.

Za tretjim odstavkom se doda nov četrti odstavek, ki se glasi:

“Detektiv je dolžan po izpolnitvi pogodbe stranki izročiti vse v okviru pogodbe zbrane podatke.”

8. člen

V 14. členu se besede “pooblaščen uradne osebe Ministrstva za notranje zadeve” nadomestijo z besedami “inšpektorja za zasebno varstvo ali policista.”

9. člen

15. člen se spremeni, tako da se glasi:

“Zbornica detektivu z odločbo odvzame izdano licenco, če:

- ugotovi, da so podatki in dokazila, na podlagi katerih je licenca izdana, lažni oziroma ponarejeni;
- je detektiv pravnomočno obsojen za naklepno kaznivo dejanje na najmanj leto dni zapora;
- se ugotovi, da detektiv ne izpolnjuje več z zakonom predpisanih pogojev za opravljanje detektivske dejavnosti;
- detektiv postane trajno nezmožen za opravljanje dejavnosti;
- detektiv izgubi poslovno sposobnost;
- je detektivu izrečen varnostni oziroma varstveni ukrep prepovedi opravljanja detektivske dejavnosti;
- je bilo o odvzemu licence zaradi disciplinske kršitve dokončno odločeno v postopku pred častnim razsodiščem zbornice.

Licenca preneha, če detektiv:

- umre;
- pisno izjavi, da ne želi več opravljati detektivske dejavnosti.”

10. člen

Za 16. členom se doda novo III.A poglavje in členi 16.a do 16.f, ki se glasijo:

“III.A Opravljanje detektivske dejavnosti in storitev tujih detektivov v Republiki Sloveniji

16.a člen

Detektiv iz države, ki je članica Evropske unije, in je v matični državi pridobil pravico do opravljanja detektivske dejavnosti, lahko pod pogoji, ki jih določa ta zakon, v Republiki Sloveniji opravlja:

- detektivsko dejavnost pod nazivom “detektiv”;
- detektivsko dejavnost pod poklicnim nazivom iz svoje matične države;
- detektivske storitve.

Matična je tista država, v kateri ima detektiv pravico opravljati detektivsko dejavnost pod poklicnim nazivom, pridobljenim po predpisih te države.

Detektiv iz države, ki je članica Evropske unije, je po tem zakonu detektiv, ki ima pravico opravljati detektivsko dejavnost v kateri izmed držav članic Evrop-

ske unije pod poklicnim nazivom, pridobljenim po predpisih te države.

Določbe tega zakona, ki se nanašajo na detektiva iz druge države, ki je država članica Evropske unije, veljajo tudi za delovanje tuje detektivske družbe iz države, ki je članica Evropske unije oziroma za druge oblike skupnega opravljanja detektivske dejavnosti.

16.b člen

Detektiv iz države, ki je članica Evropske unije, lahko ob pogoju vzajemnosti v Republiki Sloveniji opravlja detektivsko dejavnost pod nazivom "detektiv", z vsemi pravicami in dolžnostmi pri opravljanju detektivske dejavnosti, če izpolnjuje pogoje iz 2. do 6. točke 8. člena tega zakona in opravi preizkusni izpit o poznavanju pravnega reda Republike Slovenije.

Detektiv iz prejšnjega odstavka mora vlogi za pridobitev licence detektiva priložiti potrdilo o državljanstvu, dokaz o tem, da ima pravico opravljati detektivsko dejavnost v svoji matični državi ter druge dokaze, s katerimi izkazuje izpolnjevanje pogojev iz prejšnjega odstavka.

Pogoje iz 2. do 4. točke prvega odstavka 8. člena tega zakona se dokazuje s potrdili, izdanimi po predpisih detektivove matične države. Potrdila morajo biti predložena v overjenem prevodu v angleški in slovenski jezik.

Preizkusni izpit o poznavanju pravnega reda Republike Slovenije se opravlja pred komisijo iz 8. člena tega zakona.

Zbornica v soglasju z ministrom, pristojnim za notranje zadeve predpiše vsebino in način opravljanja preizkusnega izpita o poznavanju pravnega reda Republike Slovenije, s programom opravljanja detektivskega izpita.

Detektivu iz prvega odstavka tega člena izda zbornica v soglasju z ministrstvom, pristojnim za notranje zadeve, licenco detektiva z nazivom "detektiv", z vsemi pravicami in dolžnostmi detektiva po tem zakonu ter izkaznico detektiva v skladu s 14. členom tega zakona."

16.c člen

Detektiv iz države, ki je članica Evropske unije, lahko v Republiki Sloveniji opravlja detektivsko dejavnost pod poklicnim nazivom iz svoje matične države, če predloži dokaz o tem, da ima pravico opravljati detektivsko dejavnost v svoji matični državi.

Vlogi iz prejšnjega odstavka je treba priložiti tudi potrdilo o državljanstvu ter obvestilo in dokazila o morebitnem članstvu v detektivski zbornici oziroma

združenju detektivov v matični državi ali katerikoli drugi državi.

Dokazila iz prvega in drugega odstavka tega člena morajo biti predložena v overjenem prevodu v angleški in slovenski jezik.

O začetku opravljanja detektivske dejavnosti iz prvega odstavka tega člena zbornica obvesti pristojni organ detektivove matične države.

Detektiv iz prvega odstavka tega člena mora opravljati detektivsko dejavnost dejansko in stalno, pri tem pa uporabljati poklicni naziv iz svoje matične države, izražen v uradnem jeziku ali enem od uradnih jezikov svoje matične države, z navedbo organa, pri katerem je vpisan v svoji matični državi.

16.č člen

Detektiv iz 16.b člena tega zakona se obvezno včlani v zbornico ter ima pravico voliti in biti izvoljen v organe zbornice ter sodelovati pri njihovem delu v skladu s statutom zbornice.

Zbornica vpiše detektiva iz 16.b in 16.c člena tega zakona evidenci, določeni v 23. členu tega zakona.

16.d člen

Detektiv iz države, ki je članica Evropske unije, ki ni vpisan v evidenco tujih detektivov na podlagi 16.b in 16.c člena tega zakona, lahko v Republiki Sloveniji opravi posamezno detektivsko storitev, ki sodi v okvir opravljanja detektivske dejavnosti po 9. členu tega zakona.

Detektiv iz prejšnjega odstavka mora pred začetkom opravljanja posamezne detektivske storitve o tem pisno obvestiti ministrstvo, pristojno za notranje zadeve s predložitvijo potrdila o vpisu pri pristojnem organu matične države in pooblastilo naročnika detektivske storitve, pri čemer se smiselno uporablja določba 16.b člena tega zakona. V obvestilu mora navesti naslov ali določiti pooblaščenca za vročitve v Republiki Sloveniji.

Na podlagi obvestila in dokazil iz prejšnjega odstavka tega člena izda ministrstvo, pristojno za notranje zadeve, detektivu iz prvega odstavka tega člena potrdilo o priglasitvi opravljanja posamezne detektivske storitve ter o tem pisno obvesti zbornico.

Na zahtevo inšpektorja za zasebno varstvo ali policista mora detektiv iz prvega odstavka tega člena predložiti dokazilo, da ima pravico opravljati posamezno detektivsko storitev, ki sodi v okvir opravljanja detektivske dejavnosti po 9. členu tega zakona.

16.e člen

Pri opravljanju posamezne detektivske storitve mora detektiv iz prejšnjega člena upoštevati pravila po-

klicnega ravnanja, ki veljajo za detektive v Republiki Sloveniji.

Pri opravljanju posamezne detektivske storitve v Republiki Sloveniji detektiv iz 16.d člena uporablja poklicni naziv iz svoje matične države, izražen v uradnem jeziku ali enem od uradnih jezikov svoje matične države, skupaj z navedbo poklicne organizacije, ki mu je dala dovoljenje za opravljanje detektivske dejavnosti v matični državi.

16.f člen

Detektiv iz druge države, ki ni članica Evropske unije, lahko ob pogoju dejanske vzajemnosti izvaja detektivsko dejavnost oziroma posamezno detektivsko storitev v Republiki Sloveniji.

11. člen

V 17. členu se besedilo "kot družba z neomejeno osebno odgovornostjo družbenikov za obveznosti družbe" nadomesti z besedilom "v skladu z zakonom o gospodarskih družbah kot osebna družba".

12. člen

Drugi odstavek 19. člena se spremeni tako, da se glasi:

"Najmanj en družbenik detektivske družbe mora biti oseba, ki je od zbornice pridobila licenco za opravljanje detektivske dejavnosti. Vodenja poslov detektivske družbe ni mogoče zaupati osebi, ki ni detektiv. Dejavnost detektivske družbe lahko opravljajo izključno detektivi z licenco za opravljanje detektivske dejavnosti."

13. člen

Naslov V. poglavja in 22. člen se spremenita tako, da se glasita:

"V. Inšpekcijski nadzor

22. člen

Inšpekcijski nadzor nad izvajanjem določb tega zakona in predpisi, izdanih na njegovi podlagi, opravlja ministrstvo, pristojno za notranje zadeve.

V ministrstvu, pristojnem za notranje zadeve, opravljajo inšpekcijski nadzor inšpektorji za zasebno varstvo (v nadaljnjem besedilu: inšpektor).

Inšpektor samostojno opravlja naloge inšpekcijskega nadzora, izdaja odločbe in sklepe v upravnem postopku in odreja druge ukrepe, za katere je pooblaščen.

Inšpektor samostojno nadzira izvrševanje predpisov na področju detektivske dejavnosti, in sicer:

- preverja obstoj in veljavnost licence za opravljanje detektivske dejavnosti;
- preverja obstoj in vsebino evidenc, ki jih je detektiv dolžan voditi;
- ugotavlja dejavnosti, ki so nezdržljive z detektivsko dejavnostjo oziroma nedovoljene dejavnosti;
- ugotavlja izpolnjevanje obveznosti naznanjanja kaznivih dejanj, ki se preganjajo po uradni dolžnosti;
- ugotavlja način pridobivanja in vrsto pridobljenih informacij;
- ugotavlja način varovanja podatkov pri detektivu, pridobljenih pri opravljanju detektivske dejavnosti ali v zvezi z njo;
- pri izvajanju inšpekcijskega nadzora sodeluje z državnimi organi in organizacijami ter organizacijami z javnimi pooblastili.

Minister, pristojen za notranje zadeve, podrobneje predpiše način opravljanja inšpekcije na področju detektivske dejavnosti. Kolikor ni s tem zakonom drugače določeno, se za inšpektorja in za opravljanje inšpekcijskega nadzora uporabljajo določbe zakona, ki ureja inšpekcijski nadzor in zakona o splošnem upravnem postopku."

14. člen

Za 22. členom se dodata nova 22.a in 22.b člen, ki se glasita:

"22.a člen

Inšpektor mora imeti visoko ali univerzitetno izobrazbo pravne ali družboslovne smeri, najmanj pet let ustreznih delovnih izkušenj in strokovni izpit za inšpektorja.

Pooblastilo za opravljanje inšpekcijskega nadzora izkazuje inšpektor s službeno izkaznico in značko, ki jo izda minister, pristojen za notranje zadeve. Minister, pristojen za notranje zadeve, predpiše obrazec službene izkaznice in značke ter postopek za njuno izdajo.

Minister, pristojen za notranje zadeve, predpiše vsebino in način opravljanja strokovnega izpita za inšpektorja.

22.b člen

Inšpektor ima poleg splošnih pooblastil, določenih v zakonu, ki ureja inšpekcijski nadzor, pravico in dolžnost:

- določiti rok za odpravo pomanjkljivosti oziroma nepravilnosti pri izvajanju detektivske dejavnosti;
- predlagati zbornici odvzem licence zaradi ugotovljenih težjih kršitev zakona oziroma če detektiv ne izpolnjuje več z zakonom predpisanih po-

- gojev za opravljanje detektivske dejavnosti oziroma če v določenem roku ne odpravi ugotovljenih pomanjkljivosti ali nepravilnosti;
- predlagati zbornici uvedbo postopka za ugotovitev disciplinske odgovornosti;
  - predlagati pristojnemu organu sprejem ukrepov;
  - izreči denarno kazen na kraju samem v primerih, ki jih določa ta zakon oziroma predlagati uvedbo postopka o prekršku v skladu z zakonom;
  - podati ovadbo pristojnim organom za kazniva dejanja, ki se preganjajo po uradni dolžnosti.

Zoper odločbo inšpektorja iz prve alineje prejšnjega odstavka je v roku petnajst dni od njene vročitve dovoljena pritožba ministru, pristojnemu za notranje zadeve. Pritožba zoper odločbo inšpektorja ne zadrži njene izvršitve.

O pritožbi odloči minister, pristojen za notranje zadeve, v tridesetih dneh od dneva njene vložitve.“

15. člen

Prvi odstavek 23. člena se spremeni tako, da se glasi:

“Zbornica vodi in vzdržuje evidence:

- detektivov, državljanov Republike Slovenije;
- tujih detektivov, ki imajo v Republiki Sloveniji pravico opravljati detektivsko dejavnost pod nazivom “detektiv”;
- tujih detektivov, ki imajo v Republiki Sloveniji pravico opravljati detektivsko dejavnost pod poklicnim nazivom iz svoje matične države.“

V drugem odstavku se besede “Ministrstvu za notranje zadeve” nadomestijo z besedami “ministrstvu, pristojnem za notranje zadeve”, besedilo “iz evidence detektivov” pa se nadomesti z besedilom “iz evidenc, ki jih vodi in vzdržuje.“

16. člen

24. člen se spremeni tako, da se glasi:

“Evidenca detektivov, državljanov Republike Slovenije, in evidenca tujih detektivov, ki imajo v Republiki Sloveniji pravico opravljati detektivsko dejavnost pod nazivom “detektiv”, vsebujeta naslednje podatke:

- ime in priimek;
- rojstne podatke (dan, mesec, leto, kraj rojstva);
- državljanstvo;
- stalno oziroma začasno prebivališče;
- šolsko izobrazbo;
- poklic;
- zaposlitev;
- datum opravljenega preizkusa znanja pred komisijo iz 8. člena tega zakona oziroma datum opravljenega preizkusnega izpita o poznavanju pravnega reda Republike Slovenije;
- datum in številko izdane licence;

- datum in številko izdane izkaznice;
- datum odvzema licence;
- datum odvzema izkaznice.

Evidenca tujih detektivov, ki imajo v Republiki Sloveniji pravico opravljati detektivsko dejavnost pod poklicnim nazivom iz svoje matične države vsebuje podatke iz prve do sedme alineje prejšnjega odstavka, številko licence in izkaznice detektiva ter podatke o organu matične države, ki je izdal licenco in izkaznico detektiva.“

17. člen

26. člen se spremeni tako, da se glasi:

“Detektiv je dolžan voditi evidence:

1. pogodb o opravljanju detektivskih storitev;
2. zbranih informacij;
3. naznanjenih kaznivih dejanj.“

18. člen

Za 26. členom se dodajo novi 26.a, 26.b in 26.c člени, ki se glasijo:

“26.a člen

Evidence iz prejšnjega člena vsebujejo naslednje podatke:

- evidenca pogodb o opravljanju detektivskih storitev: podatki o naročniku detektivske storitve (ime, priimek in naslov fizične osebe oziroma firma in sedež pravne osebe); podatki o pogodbi o opravljanju detektivske storitve (zaporedna številka pogodbe, datum sklenitve in datum izpolnitve pogodbe); podatki o področju zbiranja informacij (navedba področja zbiranja podatkov iz 9. člena zakona in opis vsebine detektivske storitve oziroma predmeta pogodbe); podatki o pooblastilu stranke (zaporedna številka pooblastila, datum, obseg pooblastila); datum izpolnitve pogodbe;
- evidenca zbranih informacij: podatke o vrsti zbranih informacij (področje zbiranja informacij, podatki o posamezni informaciji); podatki o posamezniku (ime in priimek, naslov stalnega oziroma začasnega bivališča); podatki o pravni osebi (firma in sedež pravne osebe); drugi podatki o posamezni informaciji;
- evidenca naznanjenih kaznivih dejanj: podatki o naznanitvi kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti (naslovnik sporočila, datum sporočila); znani podatki o kaznivem dejanju.

26.b člen

Posameznik ima pravico do vpogleda v svoje podatke v evidencah iz 26. člena tega zakona takoj po vzpostavitvi teh evidenc.

Detektiv je dolžan evidence iz prejšnjega odstavka tega člena na zahtevo zbornice ali inšpektorja za zasebno varstvo predložiti na vpogled.

Zbornica oziroma inšpektor za zasebno varstvo sta osebne podatke iz evidenc iz 26. člena tega zakona dolžna varovati v skladu z zakonom in jih uporabiti le pri opravljanju nadzora po tem zakonu.

26.c člen

Posamezni podatki iz evidenc se hranijo:

- podatki v evidenci iz 1. točke 26. člena zakona pet let po izpolnitvi pogodbe;
- podatki v evidenci iz 2. točke 26. člena zakona do izpolnitve pogodbe o opravljanju detektivske storitve;
- podatki v evidenci iz 3. točke 26. člena zakona pet let po vnosu podatkov o naznanitvi kaznivega dejanja.

Po preteku rokov iz prejšnjega odstavka, detektiv podatke ustrezno arhivira, razen podatkov iz evidence zbranih informacij, ki jih izroči stranki ob izpolnitvi pogodbe o opravljanju detektivske storitve.“

19. člen

28. člen se spremeni tako, da se glasi:

“Z denarno kaznijo najmanj 50.000 tolarjev se kaznuje za prekršek detektiv, ki:

1. opravlja detektivsko dejavnost brez pisne pogodbe, sklenjene s stranko oziroma brez njenega pisnega pooblastila (prvi odstavek 8. člena);
2. zbira informacije, katerih ni upravičen zbirati (prvi odstavek 9. člena);
3. osebe predhodno ne opozori, da podatke daje prostovoljno (drugi odstavek 9. člena);
4. ne zavaruje podatkov v obsegu in na način, ki ga določi minister, pristojen za notranje zadeve (drugi odstavek 11. člena);
5. ne varuje pridobljenih podatkov kot poklicno skrivnost oziroma poslovno tajnost (prvi in drugi odstavek 12. člena);
6. če ravna v nasprotju s 13. členom tega zakona;
7. ne pokaže izkaznice (14. člen);
8. ne vodi evidenc, ki jih je dolžan voditi (26. člen).

Za prekršek iz 1., 2., 5., 6. in 8. točke prejšnjega odstavka se lahko izreče tudi varstveni ukrep prepovedi opravljanja detektivske dejavnosti v trajanju od treh mesecev do enega leta.

Z denarno kaznijo 100.000 tolarjev, ki se izterja na kraju samem, se kaznuje za prekršek detektiv, ki:

1. ne poda ovadbe pristojnemu organu o kaznivem dejanju, ki se preganja po uradni dolžnosti (tretji odstavek 12. člena);

2. ne odpravi pomanjkljivosti v roku, ki ga je določil inšpektor (prva alineja prvega odstavka 22.b člena);
3. na zahtevo inšpektorja ali zbornice ne predloži na vpogled evidenc, ki jih vodi (drugi odstavek 26.b člena).“.

Z denarno kaznijo najmanj 100.000 tolarjev se kaznuje za prekršek posameznik, ki opravlja detektivsko dejavnost brez licence detektiva (prvi odstavek 8. člena).

Z denarno kaznijo najmanj 100.000 tolarjev se kaznuje za prekršek tuj detektiv, ki v Republiki Sloveniji opravlja detektivsko dejavnost v nasprotju z določbami III.A poglavja tega zakona.“.

PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

20. člen

Delavci ministrstva, pristojnega za notranje zadeve, ki so opravljali nadzor nad izvajanjem zakona o detektivski dejavnosti do uveljavitve tega zakona, nadaljujejo s svojim delom do imenovanja v inšpektorje, vendar najdlje eno leto od uveljavitve tega zakona.

Do izdaje predpisa iz drugega odstavka 22. a člena zakona se inšpektor izkazuje s pooblastilom ministra, pristojnega za notranje zadeve.

Detektivska zbornica Republike Slovenije mora uskladiti svoj statut in druge akte, sprejete na njegovi podlagi, v šestih mesecih po uveljavitvi tega zakona.

Minister, pristojen za notranje zadeve, sprejme predpise iz drugega odstavka 11. člena, petega odstavka 22. člena ter drugega in tretjega odstavka 22. a člena zakona v šestih mesecih po uveljavitvi tega zakona.

21. člen

Določba 2. člena tega zakona se začne uporabljati šest mesecev po uveljavitvi tega zakona.

Določbe 16.a do 16.e ter določbe druge in tretje alineje 23. člena zakona, ki se nanašajo na evidence tujih detektivov, se začnejo uporabljati z dnem pristopa Republike Slovenije k Evropski uniji.

22. člen

Ta zakon začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

KAZALO LETNIKA 2001

Danilo Zorn: Prvovrstno strokovno soočenje	1
Andrej Dvoršak: Kdo so pisci anonimk?	1
Andrej Dvoršak: Prepoznavanje ponaredkov in elementi zaščite rokopisnega podpisa	4
Andrej Dvoršak: Načini pridobivanja nevplivanih rokopisov za potrebe preiskave	7
M. Ettisch Enchelmaier: Uporaba Interneta	11
Andrej Dvoršak: Internet razkriva skrivnosti	12
Andrej Dvoršak: MS Windows ME nam olajša delo	30
Helena Dvoršak: Due diligence – skrbnost dobrega gospodarja	31
Franc Strle: Makedonski zakon o detektivstvu	35
Damiano Veljaca: Detektivstvo v Italiji	36
Andrej Dvoršak: Psihopatologija in jakuze	38
Tečaj računalništva	40
Koristen nasvet za pol članstva	40

PRILOGA 2001

Vabilo	13
Poslovník o delu skupščine detektivske zbornice Republike Slovenije	14
Poročilo o delu Detektivske zbornice RS za leto 2000	17
Kodeks poklicne etike detektivov Republike Slovenije	20
Poročilo o delu častnega razsodišča DEZRS za leto 2000	22
Programske usmeritve Detektivske zbornice RS v letu 2001	23
Detective Activity Act	24
Kazalo letnika 2000	28

POENOTIMO SE!

Evidenca detektivskih pogodb

Vsak detektiv mora po zakonu voditi natančno evidenco pogodb. Tako je zapisano. Pred časom je bilo sprejeto tudi **Priporočilo o vodenju evidenc pogodb o opravljanju detektivskih storitev**, ki smo ga objavili v Detektivu (štev. 1/1999, stran 22), pripravil ga je Zdravko Renčelj. V njem piše, kaj vse mora vsebovati evidenca detektivskih pogodb, da bo zadoščeno predpisom. Vendar je vsak detektiv imel nek svoj način vodenja te evidence.

Aprila letos je prvi med nami, kolega iz Novega mesta, doživel obisk inšpektorja MNZ, ki je pregledal evidenco pogodb. Inšpektor je nato obiskal še kolega v Ljubljani. Mnogi so se šele tedaj zavedli, da star rokovnik ni ravno najboljša varianta za evidenco, ki jo morajo voditi, zato smo se odločili, da vsem članom ponudimo tipsko evidenco, ki jo je na podlagi navodila o evidenci pogodb pripravil Andrej Dvoršak in ki je že prestala ognjeni

krst inšpekcijskega pregleda. Glede na to, da v inšpekcijskem zapisniku ni bilo pripomb nanjo, da vsebuje vse tiste elemente, ki so predpisani in predvsem, da je preprosta in da jo nekaj detektivov že dalj časa uporablja, menimo, da je smiselno, da vsaj ta formular poenotimo.

Kdor želi dobiti preglednico za vodenje evidence detektivskih pogodb v elektronski obliki, naj svojo željo sporoči po elektronski pošti na naslov: detektivska-zbornica@siol.net in poslali mu jo bomo. Je pa tudi na spletni strani zbornice, URL: <http://www.detektivska-zbornica-rs.si/slo/obrazci.htm> Tisti pa, ki jo želite na papirju, si jo lahko prekopirate z naslednje strani. Vnesti morate le svoje ime in priimek, številko licence, leto in zadeva je urejena. Zavedajte se, da prihaja čas, ko bomo morali imeti vse poslovne papirje brezhibno urejene in da predlog novega zakona te reči še bolj zaostrojuje.

Evidenca pogodb o detektivskih storitvah

Detektiv: ..... licenca št.: .....

leto: 200 _

zadeva št.	datum sklenitve	ime, priimek in naslov naročnika	predmet	zaključitev primera	opomba
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					
11					
12					
13					
14					
15					
16					
17					

Predmet oziroma področje zbiranja informacij, ki so označena s številkami od 1 do 10:

① informacije o osebah, ki so pogrešane ali se skrivajo; ② o dolžnikih; ③ o avtorjih, piscih in pošiljateljih anonimnih pisanj; ④ o povzročiteljih materialnih škod; ⑤ o predmetih, ki so ukradeni ali izgubljeni; ⑥ o dokaznem gradivu, potrebnem za zavarovanje ali dokazovanje pravic in upravičenj stranke pred pravosodnimi in drugimi organi oziroma organizacijami, ki v postopkih odločajo o teh pravicah; ⑦ o zvestobi delavcev pri izvajanju konkurenčne klavzule; ⑧ o podatkih, uspešnosti in poslovnosti gospodarskih subjektov in pravnih oseb; ⑨ pridobivanje informacij od upravljavcev zbirk podatkov; ⑩ zajema vsa področja pridobivanja informacij (9. in 10. člen ZDD).

Zaključitev zadeve se v rubriki evidentira z ustrežno številko, in sicer:

Ⓐ izdelano poročilo za naročnika; Ⓑ naznanitev suma kaznivega dejanja; Ⓒ preklic naročila.

nadaljevanje z 6. strani

nagrada, ki jo je prejel za opravljeno delo. Država to zahteva predvsem zaradi odgovornosti detektiva, da ne bi opravljal dela, ki ni zaželeno. Ta register mora biti vedno v pisarni detektiva in dostopen policijski inšpekciji, če in kadar pride do nje. Ni pa prav pogosta in mnogo detektivov se z njo sploh nikoli ne sreča, saj morajo ti inšpektorji predvsem skrbeti za red in legalno delo, torej preganjati tiste, ki delajo na črno ali nezakonito.

Poleg te splošne licence za detektive, poznajo v Italiji še posebno licenco za detektive, ki opravljajo kriminalistične preiskave za potrebe obrambe v sodnih procesih. Ti detektivi lahko delajo zgolj za odvetnike in po navodilih odvetnikov in imajo privilegij oziroma pooblastilo, da nastopajo tudi kot odvetnikovi agenti. To je pomembno, kajti v tem primeru detektiv lahko odkloni posredovanje relevantnih informacij oblastem in njegovo delo na področju

kriminalističnih preiskav povezanih z obrambo obtoženca ali osumljenca ni dostopno policiji, razen v primeru, ko za to izda posebno odredbo državni tožilec, a še v tem primeru veljajo za preiskavo detekti-

vove pisarne enako strogi kriteriji kot za preiskavo odvetniške pisarne. Vendar pa je le malo odvetnikov v Italiji, ki najemajo detektive za vrstne poizvedbe in preiskave.

Zakon o varovanju osebnih podatkov poznajo, enako kot pri nas, a je nekoliko blažji in bolj razumen. Posebno pomembno določilo tega zakona je, da detektiv ni dolžan obvestiti osebe, da o njej opravlja poizvedbe oziroma, da je vpogledal v podatkovne zbirke z njenimi osebnimi podatki.

Poznajo pa v Italiji poleg teh dveh licenc za detektive še tri druge. To

GRUPPO S.I.T. srl
Security, Investigations & Tecnology
P.I. License 228/00

Paolo Sfriso
Director
+39 335.5257308

Viale della Resistenza, 65/3 - 30020 Quarto d'Altino, Venice - Italy
Ph. +39 0422.828517 - Fax +39 0422.823224
www.grupposit.com - info@grupposit.com

so izterjevalec dolgov, posredovalec informacij (information broker -IB) in varnostnik. Prvi dve kategoriji se štejeta kot manj zahtevni in zato sta ti dve licenci že vključeni v licenco detektiva, medtem ko mora varnostnik imeti posebno licenco, podobno kot je to v Sloveniji. Vročevalci sodnih pošilk pa so v izključni pristojnosti sodnih uradnikov.

Detektivsko dejavnost nadzoruje italijansko ministrstvo za notranje zadeve, vendar menijo, da bi bilo bolj primerno, če bi jih nadzorovalo pravosodno ministrstvo.

Sumljive pogodbe in oporoke

Antidatirani izvirni dokumenti

Andrej Dvoršak

V praksi strokovnjaka, ki se ukvarja s preiskavami dokumentov, se neredko pojavijo dokumenti, ki jim nekdo oporeka njihovo verodostojnost, češ da niso bili narejeni takrat, kot kaže datum na njih, da je bilo na izvirni dokument pripisano besedilo kasneje kot označuje datum, tu in tam pa na dokumentu manjka le datum in mu stranke zaradi tega odrekajo veljavo.

Dokumentom, ki so bili narejeni prej ali kasneje od datuma, ki je vpisan ali vtisnjen na njih, pravimo antidatirani dokumenti. Na njih so vsi

elementi pristni: nesporna je pisava, nesporni so podpisi in nesporni so odtisi žigov. Sporen je le čas njihovega nastanka in neredko tudi vsebina. Neredko je tak dokument opremljen s prilogami, ki so lahko povsem nesporne, večkrat pa so tudi one še kako sporne, bodisi glede časa nastanka ali glede ponarejenih ali prenarejenih dejstev, ki jih vsebujejo, vključno s podpisi. Zato je potrebo prilogam posvetiti enako pozornost kot spornemu dokumentu. Pomembne so okoliščine nastanka takega dokumenta! Po-

memben je fizični izgled dokumenta in pomembni so detajli. Stranka ali sodišče v primeru spornega, domnevno antidatiranega, dokumenta zastavita strokovnjaku vprašanje: »Kdaj je ta dokument v resnici nastal oziroma, kdaj je bil podpisan?« neredko mora strokovnjak poiskati pomoč detektiva, kajti potrebne so različne poizvedbe in pridobiti je potrebno dokazni material, za kar so detektivi bolj usposobljeni kot strokovnjaki za preiskave dokumentov in pisav.

Antidatirani dokumenti niso posebnost današnjih dni. Skozi zgodovino jih najdemo kolikor hočemo in to na vseh ravneh. Med najbolj znanimi je tako imenovana Konstantinova darovnica, s katero naj bi cesar Konstantin podaril katoliški cerkvi ogromna posestva. Izdelana je bila nekaj sto let po ce-

sarjevi smrti. Različni dokumenti Karla Velikega, ki so bili napisani po njegovi smrti, Hitlerjev dnevnik, napisan po njegovi smrti itd. V vseh teh primerih gre tako za antidatiranje kot za ponaredek, kar strokovnjaku olajša delo. Kadar pa gre za izvirni dokument, na katerem je podpisnik zavestno vpisal drug datum, je problem težji. Pogledajmo si enega novejših primerov.

Sporna pogodba

Gospa iz visoke družbe se je naveličala zakonskega jarma. Moža je dala na čevlji. Ker pa sta imela sorazmerno veliko skupnega premoženja, je bilo potrebno to premoženje zavarovati pred delitvijo. Gospa ga je zavarovala s pogodbo z materjo. V konkretnem primeru je šlo za večje stanovanje v katerem je živela mati in sta ga zakonca skupaj odkupila namesto nje. Vendar je gospa z materjo sklenila pogodbo, v kateri piše, da je stanovanje plačala mati, da bo v njem bivala do smrti brez najemnine, plačevala bo le tekoče stroške, da pa je stanovanje napisano na hčerko, ker ga pač izroča njej še za časa življenja. Pogodba je bila datirana v leto 1994, torej tri leta pred začetkom ločitvenega postopka, ko sta zakonca še živela skupaj in se o ločitvi sploh še nista pogovarjala.

Zet je tej pogodbi oporekal in trdil, da sta jo njegova bivša žena in tašča napisali vsaj pet, če ne že šest let kasneje kot je bila datirana. Od strokovnjaka za preiskave dokumentov je pričakoval, da bo dokazal spornost pogodbe.

Podpisa na pogodbi sta bila nesporna. Začelo se je pravo detektivsko delo.

Ker je bil na pogodbi žig, v katerem je bila telefonska številka pisarne, kjer naj bi pogodba nastala, je strokovnjak najprej preveril telefonsko številko te pisarne. Kot zakleto Telekom Slovenije ravno tej pisarni ni spremenil telefonske številke več kot deset let. V času

domnevnega nastanka dokumenta je imela enako telefonsko številko kot avgusta 2000!

Vendar pa je imel dokument nekaj značilnosti, na katere mati in hči nista pomislili. Prva je bila vodni žig tovarne papirja. Strokovnjak je takoj ugotovil, da gre za papir zelo znane tovarne. Poklical je tehnologa v tovarno in se pozanimal ali morda v tej tovarni vodni žig spreminjajo in kdaj. Zvedel je, da so vodni žig v zadnjih dvajsetih letih spremenili le dvakrat in sicer leta 1982 in 1990, torej nazadnje nekaj let pred nastankom spornega dokumenta.

V pogovoru s tehnologom je izvedel, da lahko leto proizvodnje določijo v tovarniškem laboratoriju na podlagi vlaknaste sestave papirja. Potrebujejo le en list velikosti A4.

Nerodno je bilo le, da je bila pogodba napisana v enem samem izvodu in povsem nemogoče je bilo uničiti del pogodbe zato, da bi dokazali antidatiranje. Kaj takega bi lahko odredilo le sodišče, ki pa bi se za tak korak odločilo le v primeru resnično zelo utemeljenega suma. Zato je bilo najprej potrebno zbrati elemente, ki bi potrjevali sum.

Strokovnjak si je preskrbel enak papir iste tovarne, le da je bil nesporno izdelan pred datumom na spornem dokumentu. Že pod veliko mikroskopsko povečavo se je videla nekoliko drugačna struktura, kar seveda še ni bilo dovolj za utemeljen dvom.

Časovna lestvica podpisov

Nadalje je zbral približno 180 rokopisnih podpisov bivše žene svoje stranke, ki so izvirali iz let 1992 do 2000 in so bili na nespornih, datiranih dokumentih.

Podpise je razvrstil po časovni lestvici od najstarejšega do najnovejšega. Oseba je imela na srečo precej izenačen podpis, vendar ga je počasi spreminjala. V času po ločitvi pa ga je dokaj hitro in bistveno spremenila.

Podpis, ki je bil na spornem dokumentu je bil nesporno bližji podpisu iz zadnjega obdobja, torej po ločitvi, kot podpisu iz let 1992 – 1996. V vseh teh letih je oseba imela v svojem podpisu potezo, s katero je označevala začetnico svojega drugega priimka, ki ga je imela po možu. Po ločitvi, čeprav je priimek obdržala, je zelo kmalu opustila to potezo in tudi sicer se je podpis oblikovno močno spremenil, prav tako njegova harmonija in hitrost pisanja.

Že to bi moralo zadostovati, vendar se je strokovnjak odločil, da bo preveril še žig pisarne, ki je bil na dokumentu. Uspelo mu je zbrati 14 odtisov žiga iste pisarne, ki so bili odtisnjeni na datiranih dokumentih med letoma 1994 in 2000. Podrobna analiza odtisov je pokazala nekatere značilnosti, ki so se pojavljale na dokumentih v letih 1996 in 1997, leta 1998 pa je pisarna žig zamenjala, čeprav je ohranila popolnoma enako obliko in tipologijo. Razlike je bilo mogoče izmeriti le s pomočjo mikroskopa. Strokovnjak je ugotovil, da je na spornem dokumentu sicer star žig, ki pa v času, ko naj bi dokument nastal, še ni imel tistih značilnosti kot so se pojavljale na dokumentih po maju 1996 in v letu 1997. Na podlagi tega je z veliko verjetnostjo sklepal, da je bil žig odtisnjen po maju 1996 in nikakor ne v letu 1994.

Vse to je zapisal v svoje strokovno poročilo, ki ga je opremil z obsežnim grafičnim prikazom svojih ugotovitev.

Gospa in njen odvetnik sta njegovim ugotovitvam zelo nasprotovala in jim oporekala. Še zlasti zato, ker ga je najela nasprotna stranka sama in ga ni kot izvedenca določilo sodišče. Vendar je sodišče sprejelo stališče strokovnjaka, da obstaja utemeljen sum glede nastanka in datuma spornega dokumenta. Še preden je prišlo do laboratorijske analize, je gospa umaknila svoje zahteve in z bivšim možem skleni-

la zanj zelo ugoden kompromis glede delitve vsega premoženja, ne le omenjenega stanovanja.

Strokovnjaku je bila to potrditev, da se ni motil v svojih predvidevanjih, ki so temeljila predvsem na spremembah podpisa in žiga.

Primer, ki smo ga navedli je šolski primer, kaj vse je potrebno preveriti pri spornih antitadiranih dokumentih.

Primer 'pasja uta'

Med zanimivejše primere, ki smo jih obravnavali spada tudi primer, ki smo ga poimenovali 'Primer pasja uta'. Del dokumenta je bil nesporen, del pa naj bi nastal kasneje. Ta, domnevno kasneje pripisani del dokumenta, je sprožil hud spor in potrebno je bilo ugotoviti ali gre za pripis, ki ga je naredil avtor ali pa za poizkus goljufije. Zelo bogat kmet je umrl in z oporoko zapustil večji del svojih nepremičnin sinovoma in pastorki, ženi pa prihranke, premičnine in preužitek v domači hiši. Oporoko je hranil doma, po smrti jo je našla njegova vdova. Napisana je bila na star pisalni stroj, pod njo pa so bili podpisi obeh sinov, žene in treh sosedov, ki so bili priče in kajpak osebe, ki je oporoko narekovala oziroma zapisala. Sinova, žena in vsi trije sosedje so trdili, da so njihovi podpisi pristni, prav tako so se vsi strinjali, da je pristen tudi podpis pokojnega in da je resnično on narekoval to oporoko, ki jo je po njegovem nareku na njegov pisalni stroj pisal eden od sosedov. Vendar pa sta sinova trdila, da takrat, ko so jo sestavili, pastorka v njej ni bila omenjena niti z besedico in da je zadnji del oporoke pripisan naknadno, brez njune vednosti. Sosedje se podrobnosti niso več spominjali ali pa niso bili povsem prepričani ali je bila pastorka v oporoki omenjena ali ne, saj je od njenega nastanka do smrti oporočitelja preteklo skoraj dvajset let.

Oporoka je bila sestavljena čisto običajno in je imela več pravopisnih

in tipkarskih napak. Sporen oziroma antitadiran naj bi bil le njen zadnji del, v katerem zapuščča oporočitelj »Vso posest, ki je desno od potoka in pasje ute«, svoji pastorki. V naravi je ta posest predstavljala stanovanjsko hišo z gospodarskim poslopljem, del vrta, sadovnjak, dve njivi in manjši gozd za njima.

Preiskava je pokazala, da sta dva od sosedov med seboj na smrt skregana in da sploh ne govorita. Skregala sta se po neki gasilski veselici, na kateri je eden zalotil drugega s svojo ženo. Tega je bilo v času preiskave že več kot 15 let. Nadalje smo v preiskavi ugotovili, da sta bila ena njiva in gozd dokupljena kasneje, pet let pred smrtjo oporočitelja in se nanju oporoka, četudi bi bila pristna, ni mogla nanašati. Med pogovori z domačimi, je vdova na mizo postavila škatlo s fotografijami, da bi dokazala, kako rad je imel pastorko, njeno hčerko. Fotografije so prikazovale deklico, kako 'jaha konjička' na očimovih kolenih, prvo obhajilo in še druge pomembne dogodke iz življenja družine. Čeprav na fotografijah ni bilo datumov, jih je bilo mogoče datirati glede na dogodke, ki so jih prikazovale. Povsem nesporno je bilo, da je bila oporoka napisana pred pastorkino birmo. Vendar pa na fotografiji družine, ki se je zbrala na birmanskem kosilu ob hiši, ni bilo videti pasje ute, čeprav je bila v oporoki omenjena in je bila dobro vidna z istega zornega kota kot je bila narejena birmanska fotografija.

Z diskretnimi poizvedbami smo ugotovili, da je bila tista pasja uta postavljena tja potem, ko je pastorka končala srednjo šolo in se je iz internata v mestu vrnila v domač kraj. Uto je postavil njen fant. To je bilo le nekaj let pred smrtjo oporočitelja.

Takoj se je zastavilo vprašanje, kako se je znašla pasja uta v oporoki dobrih 15 let po njenem nastanku. Je zadnji stavek pripisal oporočitelj

ali kdo drug? Vdova je trdila, da je bila oporoka zapečatenjena in da je v njej napisano natančno tisto, kar je njen pokojni mož narekoval sosedu tisti večer pred dvajsetimi leti. Prisegala je, da se kasneje nihče več ni dotaknil oporoke, da »si odrežem glavo stran, če je samo ena črka v njej spremenjena ali dodana«.

Istočasno so potekale preiskave dokumenta. Poleg dokumenta smo brez težav od družine pridobili pisalni stroj s katerim je bil natipkan, kar sta potrdili obe sprti stranki, sinova in žena oziroma pastorka.

Sumljiv tipkopis

Preiskava tipkopisa je pokazala, da je bil ves dokument napisan z enakovrstnim fontom in da se oblika črk spornega dela ter nespornega dela dokumenta ne razlikujeta. Nadalje smo ugotovili, da je črka 't' v nespornem delu dokumenta udarjala na pisalni trak z drugačno hitrostjo in močjo kot črka 't' v spornem delu dokumenta. Že s prostim očesom pa je bil viden različen odtenek tipkopisa. Pri nespornem tipkopisu je bila večina črk (ne vse) zgoraj nekoliko rdečih, kar je bila očitna posledica tega, da je bil v stroj vstavljen dvobarvni črno-rdeč pisani trak, medtem ko so bile spodnje črke vse enobarvne, črne, in ni bilo vidnih tistih značilnih rdečih pik. Pod mikroskopom smo lahko razlikovali tudi barvo obeh črnih odtenkov.

Že na podlagi tega smo z gotovostjo sklepali, da je sporni del besedila nastal kasneje kot pa je bil dokument podpisan. Ker smo imeli možnost, smo opravili še dodatne preiskave črnila. Narejena je bila tankoslojna kromatografija, ki je pokazala, da gre za dve različni črnili. Pod mikroskopom je bilo jasno vidno, da sta dve črki bili napisani preko podpisa oporočitelja. Drugače povedano: dve tipkopisni črki sta križali s črnilom napisano ro-

kopisno besedilo tako, da sta bili napisani prek njega. To je bil še zadnji dokaz, da je pripis nastal kasneje kot pa je oporočitelj podpisal oporoko.

V strokovnem mnenju smo navedli vse podrobnosti, ki smo jih zasledili pri preiskavi dokumenta, prav tako pa še časovni okvir in zgodovinske okoliščine, med katerimi smo omenili kasnejši dokup njive in gozda ter postavitev pasje ute okoli 15 let po nastanku nespornega dela oporoke. Vse skupaj smo opremili z grafičnimi preglednicami in družinskimi fotografijami, ki so dokazovale, da v času nastanka oporoke tiste pasje ute še ni bilo.

Vdova je takoj potem, ko je dobila naše strokovno mnenje, spremenila svoje stališče in zapustnikova poslednja volja je bila uresničena tako kot si jo je zamislil.

Primer lepo kaže, kako zgodovinske okoliščine (postavitev ute, zamenjava pisalnega traku) lahko pokažejo na goljufijo in prenarejanje dokumenta. Vsak, kdor bo preiskoval sporni dokument, ki naj bi bil antidatiran ali pa naj bi bilo nanj kaj dopisano ali izbrisano z njega, mora zelo skrbno, pod mikroskopom, pregledati križanja linij. Večina ljudi, ki bere dokument, je pozorna predvsem na njegovo vsebino, le malokdo pa je pozoren na razmik vrstic, na njegov grafični izgled ali na križanje linij. Na to običajno niso pozorni niti tisti, ki potvorijo originalni dokument. **Pogosto boste lahko ravno na podlagi križanja linij dokazali, da je določen del besedila nastal kasneje kot drugi, saj se pod mikroskopom razločno vidi, katera linija prekriva drugo linijo. Nesporno je spodnja vedno starejšega datuma od zgornje.** Tudi barva črnila izdaja pripise. Ali je pripis napisala oseba, ki je podpisana pod dokument in ali ga je napisala v času, ki ga kaže datum, lahko ugotovljate s pomočjo primerjalnega gradiva, biti pa morate pozor-

ni tudi na njene psihofizične lastnosti v času pisanja. Rokopis se z leti spreminja, enako ga spremeni bolezen ali poškodba, položaj telesa (pisanje za mizo ali v bolniški postelji) itd. Preveriti je potrebno vsa dejstva in posredno preko njih ugotovljati navedbe v dokumentu.

Pozabil na kanonično starost!

Pred kratkim smo sodelovali tudi v preiskavi okoli sto let starega dokumenta, ki pa je bil edina podlaga za dedovanje.

V Ohlu je umrla oseba, ki ni imela ne oporoke ne bližnjih sorodnikov. Nenadoma se je pojavil nekdo, ki je trdil, da je njen sorodnik in da mu pripada dediščina. Svojo sorodstveno vez s pokojno je dokazoval z nekim krstnim listom iz prejšnjega stoletja in izpiskom iz krstne knjige oz. *statusa animarum* neke župnije na današnjem ozemlju Slovenije. Za pokojno sorodnico je trdil, da je ni poznal in da je za dediščino zvedel po naključju. V ZDA se precej detektivov preživlja tako, da iščejo neznane dediče in nato poberejo določen del dediščine, zato je bila njegova zgodba na prvi pogled verjetna. Vendar pa se je našel še nekdo, ki je trdil, da je sorodnik pokojne, ne sicer po krvni liniji kot prvi, ampak po svaštvu. Takoj je nastal sodni spor. Odvetnik ene od strank je poiskal detektiva specializiranega za forenzično genealogijo, torej rodoslovje, ki naj bi preveril dokaze nasprotne strani. Izkazalo se je, da je rojstni list, ki ga je kot dokaz predlagala stranka, prenarejen. Vrhunsko! Ponarejevalec si je preskrbel originalni rojstni list neke osebe, ki je iz nekdanje Avstro-ogrske prišla v ZDA s trebuhom za kruhom in je sabo prinesla ta dokument. Kako se je ohranilo celo stoletje in kako je goljuf prišel do njega, nismo izvedeli. Vsekakor je bil dokument pristen. Enako je bil pristen tudi podpis tedanjega župnika, kar smo dokazo-

vali s primerjalnim gradivom, ki je bilo na voljo v arhivih. Slog pisave na celem dokumentu se je ujema s slogom tedanjega časa. Goljuf je pozabil le na zgodovinske okoliščine in ena od teh se imenuje kanonična starost duhovnika. Cerkev hrani dokumente o vsakem svojem dušnem pastirju in prav nič težko ni ugotoviti, kdaj je kdo posvečen v mašnika in kdaj je kje služboval. V tem primeru je bil duhovnik posvečen v mašnika pet let po domnevnem krstu, torej ni mogel on podpisati tega krstnega lista. Kasneje so kolegi v laboratorijih v ZDA dokazali, da je bilo na originalnem dokumentu nekaj podrobnosti izbrisanih in napisanih na novo. Namesto, da bi oseba, ki je trdila, da je potomec istih prednikov kot pokojna oseba, podedovala njeno premoženje, se je, zaradi poizkusa goljufije, znašla v kazenskem postopku.

Preiskovalec mora biti torej pozoren na:

- **okoliščine nastanka**
- **ujemanje naslovov in telefonskih števil**
- **ujemanje zgodovinskih dejstev, povezanih z dokumentom in njegovim nastankom**
- **pisavo/rokopis**
- **kasnejše pripise na dokumentu**
- **tip pisalnega stroja ali tiskalnika**
- **vrsto in verzijo urejevalnika besedila, če gre za računalniški izpis**
- **font, ki je uporabljen**
- **slog rokopisa in čas za katerega je ta slog značilen**
- **poškodbe in spremembe na žigih**
- **vodna znamenja v papirju**
- **vlakninski sestav in barvni odtenek papirja**
- **starost in zdravje avtorja dokumenta**
- **druge okoliščine in dejstva povezana z nastankom dokumenta.**

Računalniški virusi kot prikrito orodje za zbiranje informacij z okuženih računalnikov

Boris Peršak

S pojmom računalniški virusi v pogovornem jeziku najpogosteje označujemo majhne programe, ki jih zaznamo, ko nam začnejo uničevati podatke, prevzamejo nadzor nad izvajanjem programov, kradejo podatke, poškodujejo programske in strojno opremo. Pod splošnim pojmom računalniški virusi se skrivajo naslednje skupine škodljivih programov: pravi virusi, črvi in pogojno trojanci. Slednji pravzaprav niti ne spadajo med viruse, saj gre za programe, ki se ne razmnožujejo na računalniku, na katerem so instalirani, ampak služijo za prekrievanje škodljivih programov ali delov programa. Število znanih virusov se bliža številki 70.000.

Črvi se širijo preko elektronske pošte. Na vsakem računalniku se mu možnosti za razširjanje zelo povečajo, saj ima odprtih več poti do naslovov v adresarju. Črvi izkoriščajo napake (luknje) v poštnih programih in v operacijskih sistemih, najpogosteje Microsoftovih, zato je vedno več takih, ki namesto Microsoftovega Internet Explorerja in Outlooka uporabljajo poštna programa Eudora ali Pegaso in brskalnik Opera, ki so bolj odporni, pa tudi namesto Microsoftovega Office se odločajo za StarOffice, ki je brezplačen in zelo podoben. Tudi Word Perfect je precej bolj odporen na viruse kot MS Word.

Trojanci so škodljivi programi, ki prikrito čakajo v računalniku, da bo uporabnik izvedel katero izmed operacij, ki ga sprožijo, neredko so povezani z datumom, uro ali nekim drugim pogojem, na katerega uporabnik nima neposrednega vpliva.

Zmotno je splošno prepričanje, da so vsi škodljivi programi že virusi.

Računalniški virusi se obnašajo enako kot bolezenski virusi, ki se med ljudmi prenašajo od enega do drugega. Lastnost računalniškega virusa se izraža skozi sposobnost, da se prilepi v neko obstoječo datoteko in ima na ta način velike možnosti, da se širi s pomočjo disket, elektronske pošte in spletnih strani.

V obdobju zadnjega leta pa so skoraj vsi virusi kot po pravilu sposobni sami vzpostavljati povezavo z Internetom, v sebi imajo programske opremo za pošiljanje elektronske pošte, zato sploh ne potrebujejo obstoječega poštnega programa – od njega prevzamejo samo podatke o nastavitvah in o elektronskih naslovih v adresarju.

Ko se virus aktivira se nenadzorovano širi z naslova na naslov. Primer scenarija za aktualnega črva tipa Klez je:

1. okužba računalnika
2. prevzem nadzora nad računalnikom in morebitnim omrežjem,
3. sprosti se virus Elkern, ki ga generira črv,
4. razpošiljanje črva na naključne naslove iz adresarja, kot pošiljatelja spet izbere naključni naslov iz adresarja,
5. šestega v lihih mesecih lahko prepíše datoteke na lokalnih in omrežnih diskih z naključnimi podatki. (VIR: www.kabi.si/si21/fsav/klez.html)

Uporabniki računalnika, s katerega se je širil virus, se najpogosteje sploh ne zavedajo, da je bil virus poslan z njihovega računalnika, naslov pošiljatelja virus praviloma izbere naključno iz adresarja.

Virusi in drugi škodljivi programi so lahko opremljeni s programske opremo, ki na Internet pošlje zaup-

ne podatke, ki jih hranimo na računalniku. Podatke lahko tudi izgubimo, če jih virus prepíše ali pobriše, še hujša oblika je prevzem nadzora nad računalnikom. Nevarni virusi imajo sposobnost, da lahko okužijo obstoječi antivirusni program. Najhujša napaka, ki jo lahko storimo, je odpiranje pošte, ne da bi imeli instaliran dober antivirusni program. Še pomembnejše pa je, da v tem programu redno osvežujemo bazo definicij virusov, ker bomo le tako kolikor toliko varni pred elektronsko okužbo ali celo epidemijo.

Kako se zavarujemo?

Izberemo si kakovosten antivirusni program, ga inštaliramo in redno osvežujemo bazo definicij. Vsako sumljivo pošto, spletno stran ali disketo (datoteko) preverimo z antivirusnim programom, preden jo sploh odpremo ter tako učinkovito preprečujemo okužbe. Na spletni strani www.microsoft.com poiščemo zgoraj menu DOWNLOAD in v njem izberemo opcijo WINDOWS UPDATE in potem na levi opcijo POSODOBITVE IZDELKOV – od tu naprej pa nas program vodi sam.

Kaj priporočam?

Antivirusni program AVG 6.0 na naslovu www.grisoft.com, redno osveževanje baze definicij (vsaka dva dni, najbolje je to avtomatizirati), posodabljanje programske opreme (popravki). Za težje primerke, ko je virus že pobrisal podatke ali se ga nikakor ne morete rešiti, pa se lahko obrnete neposredno name: E-mail: detektiv@persak.com; GSM: 041/791-081

Najbolj razprostranjeni virusi in špijonski programi

Računalniška golazen

Andrej Dvoršak

V zadnjem času se je med nekaterimi našimi člani širil virus tipa Klez-E, ki ga je razpošiljal računalnik, lastnik tega računalnika o tem seveda ni imel pojma. Tudi ni bil ustrezno zaščiten, sicer do tega ne bi prišlo. Očitno ga ni nihče podučil, da kadar se odpravi v bordel, mora uporabiti kakovosten kondom, in da za uporabo interneta velja enako pravilo: preden se priključiš na internet, instaliraj kakovostno antivirusno zaščito v svoj dragoceni instrument!

Med tri najbolj razširjene programe, ki se jih spleča namestiti v računalnik spadajo: **Sophos Anti-Virus**, ki je po mojem mnenju najboljši izmed njih in kjer najhitreje odgovarjajo s posodobitvami na nove viruse, sledi mu **AVG antivirus System**, ki je brezplačen in si ga lahko vsak sam naloži na računalnik z naslova www.grisoft.com, vendar pri tem potrebujejo sedem do deset dni, da dodajo posodobitve za najnovejše viruse.

Tretji je **Norton antivirus 2002**, ki se je izkazal za delno nezanesljivega ravno pri virusih tipa Klez.

Poleg njih je še cela vrsta drugih, dobrih in slabih, brezplačnih in pošastno dragih. Vsak je boljši kot nič, še bolje pa je, če namestite dva. Delo se nekoliko upočasni, a zaščita je boljša.

Sploh pa virusi niso nič novega. Prvi virus sta si sredi osemdesetih let izmislila brata Amyad iz Pakistana. Imela sta trgovino z računalniki in računalniško opremo, a kaj, ko so ljudje raje kupovali piratske kopije, kot njune, ki so bile dražje, a zato originalne. Spro-

gramirala sta virus tipa *boot sector*, ki sta mu dala ime Brain (možgani). Piratskega trga nista uničila, a duh je bil izpuščen iz steklenice.

Deset veličastnih

Ker so virusi aktualni, delajo v svetu tudi spiske najpopularnejših, 'Top 10'. Trenutno so na njej:

- I. W32/MyParty-A
- II. W32/Klez-E
- III. W32/Klez-H
- IV. W32/Badtrans-B
- V. W32/Magistr-A
- VI. W32/Magistr-B
- VII: W32/Klez-G
- VIII. W32/Sircam-A
- IX. W32/Nimda-A
- X. W32/Ekern-B

Nič manj nevarni niso virusi, ki nam jih kdo vcepi v glavo. Gre za lažna sporočila (hoax) o virusih, ki uporabniku svetujejo, da naj odstrani to ali ono datoteko iz svojega računalnika. Lani je to naredil kolega na Primorskem, a me je še pravočasno poklical in zadevo sva preko telefona obnovila in odnesel jo je brez škode. Verjel je neznanču, ki mu je poslal sporočilo, da ima okužen računalnik in naj odstrani določeno datoteko. V resnici je bila to ena vitalnih datotek operacijskega sistema Windows, njegov računalnik pa povsem 'zdrav'.

Če po vsem tem še ne verjamete, kako ranljiv je vaš računalnik in kako potrebno je, da se zaščitite, vam ni pomoči. Pričakujete lahko le, da bo nekega jutra pred vami zazijal prazen ekran in da boste izgubili

vse podatke, ki ste jih hranili v računalniku. Rekli boste, saj si redno delam varnostne kopije. Drži, a kaj če je tudi na njih virus... Brez antivirusnih programov ga ne boste zaznali!

Vohuni v računalniku

Ampak gospoda, poleg virusov so tu še druge reči, ki strašijo naokoli in preko interneta iz vašega računalnika, brez vaše vednosti, pošiljajo najrazličnejše podatke. Pustimo ob strani sedaj že malo pozabljeni, a še vedno uporabljani Bo-Orfice. Ta je bil amatersko delo, v primeri s sodobnimi adware/spyware programi, ki se prenesejo v vaš računalnik preko interneta, brez vašega privoljenja in vaše vednosti. Vsakič, ko se potem priključite na internet, sporočajo nekemu vaše podatke. Grozljivo! Ampak tako je! Če nekoga zanima, katere spletne strani gledate, vam bo preko interneta vtihotopil v računalnik ustrezen spyware program in verjemite, da bo na tekočem, kaj ste gledali, koliko časa in kaj ste z interneta prenesli v svoj računalnik. Kogar zanimajo vaše datoteke na vašem trdem disku C, bo s pomočjo takšnega programa svojo radovednost hitro potešil.

Tokrat ne gre za viruse, ampak za špijonske programe. Tudi proti njim obstaja ustrezna zaščita. Eden od učinkovitejših brezplačnih (!) programov je AD-WARE firme Lavasoft. Najdete ga na naslovu www.lavasoft.de ali kje drugje. Ko ga boste prvič pognali boste preseščeni ugotovili, koliko 'špijonskih' programov imate v skritih v računalniku. Seveda jih s tem programom lahko odstranite. Vendar to delo raje zaupajte nekemu, ki se spozna na računalnike, da ne boste naredili več škode kakor koristi in poleg neželenih golazni odstranili še kakšen vitalni del potrebnih programov ali operacijskega sistema.

Prenosni računalnik s pripadajočo operemo in mobilni telefon detektivu prihrani čas in stroške

Mobilna pisarna sodobnega detektiva

Andrej Dvoršak

Svet se spreminja, detektivstvo pa tudi. V Sloveniji velika večina tistih detektivov, ki opravljajo dejavnost, nima za to posebne pisarne ampak delajo v domači jedilnici ali dnevni sobi. Pravzaprav danes predstavljajo 'pisarno' sodobnega detektiva mobilni telefon, prenosni računalnik in avtomobil. So določene tržne niše, kjer lahko detektiv svoje delo opravlja od koderkoli in kjerkoli in so druge, kjer je vezan na določen kraj ali celo objekt od koder se ne bo premaknil, dokler ima pogodbo z naročnikom, denimo hotelom.

Drnanje podplatov in telefon

Tudi delo včeraj in delo danes se razlikuje. Včeraj je moral detektiv zdrsati podplate petih parov čevljev, da se je dokopal do podatka, danes lahko isto delo opravi po telefonu ali prek interneta. Jasno, da ne vedno, a v veliko primerih. Izza računalnika in preko telefona lahko ure in ure poizveduje in pridobiva podatke, ne da bi se premaknil iz pisarne – stanovanja. Seveda, če je več in če zna.

Eden takih je naš kolega Franc Strle – Mustang, ki ga je delo prisililo, da se je izbrusil v izjemnega terenca, istočasno pa je tudi vrhunski mojster za pridobivanje podatkov preko telefona. Morda so še drugi, vendar sem doslej imel priliko opazovati edino njega pri takšnem delu in preizkusiti njegove metode, ki so se vedno izkazale kot učinkovite in zanesljive. Zakaj je to pridobivanje podatkov preko telefona pomembno? Zato, ker bistveno skrajša čas dela na terenu, šte-

vilo prevoženih kilometrov in zdrsanih podplatov, kar pomeni prihranek in večji dobiček.

Med tipične dejavnosti, kjer je potrebnega veliko telefoniranja in brskanja po različnih bazah podatkov, spada iskanje pogrešanih oseb (v slovenskih razmerah so to najpogosteje dolžniki) in preverjanje bonitet gospodarskih subjektov. Tudi tedaj, kadar ti stranka naroči poizvedbe o premoženjskem stanju osebe, ki je do vratu v dolgovi in nad katero visi pravnomočni sodni nalog za izvršbo, je telefon ključno orodje detektiva, skupaj z računalnikom in vsemi podatkovnimi bazami, do katerih ima dostop.

Današnja informacijska tehnologija (IT) omogoča detektivu, da opravlja svoje delo od kjerkoli in ne le iz pisarne. Sodoben detektiv stremi za tem, da čas uporabi čim bolj učinkovito, kar pomeni, da ga porazdeli med poklicne in zasebne obveznosti. V tej dejavnosti, ki nima določenih delovnih ur, kjer so sobotni večeri in nedelje enaki sredinim dopoldnevom, je izraba časa

izredno pomembna, kajti trpi delo ali družina.

Podobnost klasične in mobilne pisarne

Če se klasična pisarna detektiva ne razlikuje bistveno od drugih pisarn, v njej je telefon, telefaks, računalnik, tiskalnik..., lahko rečemo, da se mobilna pisarna ne razlikuje dosti od klasične.

Mobilno detektivsko pisarno predstavlja mobilni telefon in kabel z različnimi priključki na fiksno telefonsko omrežje in na prenosni računalnik. Prenosni računalnik ustreznih zmogljivosti z možnostjo dostopa do različnih podatkovnih baz, torej z modemom za internet, mini tiskalnik in mini optični bralnik (scanner). Seveda spada zraven tudi prevozno sredstvo.

Prevezava telefona

Ne recite, da vas na terenu ne bodo dobile stranke, ki vas kličejo v pisarno. Kdor trdi kaj takega, pač ni detektiv, ampak uradnik z detektivsko licenco. Danes je možna pre-

Člani upravnega odbora po burnih in plodnih sejah nadaljujejo debato v priljubljenem poslovnem kotičku v kleti nekdanje Tobačne tovarne

Foto Andrej Dvoršak

vezava na mobilni ali drug stacionarni telefon praktično z vsakega telefonskega priključka v Sloveniji. Kdor ne ve, da je za preusmeritev potrebno pritisniti *21* številka#, za ukinitvev #21# ali nekaj podobnega, ta me ne bo prepričal, da je sodoben detektiv.

Tudi fakse lahko sprejemate na svoj prenosni računalnik in jih z njega odpošiljate. Po podatkovni bazah, ki jih imate shranjene na trdem disku, CDR ali so dostopne preko interneta, lahko brskate medtem ko čakate na nek drug dogodek itd. V računalniku so že pripravljene obrazci za pogodbe, pooblastila, račune, stampiljko in svinčnik imate v žepu... Kaj si sploh še želite.

Cena take mobilne pisarne je smešno nizka v primerjavi s stroški klasične pisarne. Če odštejemo nabavno vrednost opreme (prenosni računalnik, tiskalnik, scanner, mobilni telefon...) zadostuje kakšnih deset tisočakov mesečno, ki jih boste porabili za telefonske impulze. Seveda jim morate prišteti še diskete, CDR ali papir za račune, pogodbe in pooblastila ter poročila, črnilo za tiskalnik in kakšen kemični svinčnik, ampak vse to bi potrebovali tudi v klasični pisarni. Odpade strošek za najemnino, razsvetljavo, ogrevanje, čiščenje, vodo, komunalne dajatve itd. Mobilna pisarna je lahko zelo poceni, saj je tam, kjer ste vi, v hotelski sobi, čakalnici letališča, v avtu ali v počitniški hišici v Istri oziroma na Pohorju.

Neredko se izkaže, da vam taka prenosna pisarna lahko zelo olajša terensko delo in prihrani ogromno časa.

Že doma ste si naredili načrt terenskega dela in spisek oseb, ki jih boste obiskali. Med terenskim poizvedovanjem pa naenkrat ugotovite, da morate preveriti še tri gospodarske družbe, ki so v tistem kraju in dve osebi, ki živita v bližini.

detektivski paberki detektivski paberki detektivski paber

Licenca – dovoljenje za učenje obrti

S tem, ko kandidat opravi detektivski izpit in si nato pridobi licenco detektiva, je naredil šele prvi korak. Kdor misli, da je zaradi tega že detektiv, četudi je pred tem dvajset let delal kot kriminalist ali komandir PP, je v hudi zmoti. V še večji zmoti je, kdor ni bil v teh ali sorodnih službah, kajti licenca je v bistvu dovoljenje za vstop med "posvečene" in dovoljenje za nadaljnje učenje.

Današnji detektiv se mora neprestano izpopolnjevati, če se misli obdržati v tej dejavnosti. Za začetek je nujno, da se vključi v življenje Zbornice in po možnosti še kakšne detektivske asociacije v tujini, kjer se srečujejo kolegi, ki med sabo izmenjujejo izkušnje. Kadarkoli ima priložnost, naj se udeleži seminarja ali predavanja, ki je povezano s poizvedovalno dejavnostjo ali širjenjem splošne izobrazbe in obzorja. To je ključ uspeha...

Časa imate dovolj, saj ste načrtovano delo opravili že do enajstih dolidan. A kako do podatkov o teh gospodarskih subjektih, za katere veste le imena in morda še ime lastnika ali direktorja? Pa do onih dveh, za katera imate imeni in veste le, da živita »nekje tam okoli«.

Če imate prenosni računalnik in mobilni telefon, bo šlo hitro. V IPIS-u in podobnih podatkovnih zbirkah poiščete naslove gospodarskih družb in druge podatke o njih, vključno z uradnim naslovom. V TIS 2002 boste našli nekaj telefonskih števil, ki vam bodo omogočile, da boste s terena preverili točnost teh podatkov, prav tako boste preko TIS-a poiskali še tisti osebi, za kateri ste izvedeli. Z malo sreče boste našli njuna naslova ali vsaj kakšnega sorodnika, ki vam bo povedal, kje ju iščite.

Podatkovne zbirke so vedno z vami

In če ne bi imeli prenosnega računalnika z ustreznimi podatkovnimi zbirkami ter mobilnega telefona? Ja, bilo bi precej težje in verjetno bi se morali vrniti v domačo pisarno ter čez nekaj dni ponovno oditi na teren ter izgubljati čas ter brusiti podplate ali pa, če imate kakega dobrega kolega, poklicati njega, da vam poišče podatke, če ima ravno čas.

Še nekaj: ko smo pred dvema letoma postavili spletno stran Detek-

tivske zbornice, je bilo na njej le pet naslovov elektronske pošte detektivov. Danes jih je okoli dvajset in število se povečuje iz meseca v mesec, kajti računalniška pismenost narašča tudi v naših vrstah. Vsaj med tistimi, ki detektivsko delo resno jemljejo in se zavedajo, da strank ne bodo mogli več dolgo vleči za nos s svinčnikom, beležnico in 'trotelziher' fotoaparatom. Sodoben detektiv mora poleg vseh klasičnih detektivskih veščin obvladati tudi sodobno IT in izkoristiti možnosti, ki mu jih ponuja.

Sodoben kakovosten prenosni računalnik z osnovnimi programi in s tiskalnikom v samsonite kovčku, optični bralnik (scanner), digitalni fotoaparat in digitalna video kamera ter mobilni telefon stane od milijon do milijon in pol tolarjev (odvisno od kakovosti in zahtev). Osnovne podatkovne zbirke, potrebne za delo stanejo okoli 100.000,00 tolarjev.

Detektiv, ki upošteva priporočila DeZRS glede urne postavke (26 evrov preračunano v SIT) in je učinkovit, si bo vložek v mobilno pisarno hitro povrnil. Nakup se izplača le tistemu, ki je računalniško pismen in ki obvlada IT ter detektivsko dejavnost ne jemlje zgolj kot 'hobi' in občasno adrenalinsko injekcijo. Takšnim zadostuje oguljen blok in svinčnik. A kako dolgo še?

Z ustrezno vodenim pisarniškim poslovanjem je detektiv lahko bolj učinkovit in več zasluži

Učinkovito upravljanje primera

Helena Dvoršak

Danes je med nami zelo malo detektivov, ki čutijo potrebo po učinkovitejšem upravljanju primerov, ki jih obdelujejo in temu ustreznem organiziranju svojega poslovanja. Večina jih premore le beležnico in svinčnik, morda še daljnogled in fotoaparata, kaj več le redki. Prav tako redki so med detektivi računalniki. Zakaj potem sploh govoriti o učinkovitejšem upravljanju primerov? Prav zato. Prej ali slej bodo tisti, ki ne bodo sposobni celovitega podjetniškega poslovanja, v kar spada tudi upravljanje – management, morali odstopiti svoje 'fevde' kolegom, ki bodo prodronejši. Prej ali slej bomo tudi v Sloveniji prešli na obračunavanje storitev glede na porabljen čas in ne več pavšalno.

Cilj učinkovitega vodenja primera je prihranek časa, povečanje dobička, poenostavljenje pisanja končnega poročila in boljše načrtovanje opravil. Da bi to dosegli, je potrebno naslednje:

- načrtovanje vnaprej, da zagotovimo vso potrebno opremo in postopke za določen primer in da vemo, katere podatke, kje in pri kom moramo poiskati;
- zagotoviti je potrebno, da bodo vsi podatki, ki jih zberemo podrobno zapisani in dokumentirani z vsemi detajli, ki omogočajo kasnejše preverjanje;
- zagotoviti moramo, da bodo vsi stroški povezani s temi podatki, vključno s porabljenimi delovnimi urami ustrezno dokumentirani;
- spremljati moramo vse primere, ki jih imamo v delu vsak dan sproti in načrtovati popravke, če so potrebni;
- vse naštetu moramo opravljati vestno in sproti.

Vse to je mogoče zapisovati v ročnik ali na posebne kartice, toda to je zamudno delo in ob nekoliko bolj zapletenem in dolgotrajnem primeru postane nepregledno ter nam pobere preveliko časa za končno urejanje. Zato je potreben računalnik z ustreznimi programi. Zaenkrat še nimamo takega programa, pisanega za detektive, v slovenščini, mogoče pa jih je dobiti v angleščini. A glede na računalniško pismenost med nami, bo za silo zadostovala tudi beležnica, ki jo uredimo in prilagodimo našemu delu.

Pomemben je začetek

Kot pri vsem, je začetek vedno najpomembnejši. Kdor bo že na začetku nedosleden in nenatančen, ne more pričakovati, da bo na koncu imel vse lepo urejeno in pregledno in da ne bo med množico podatkov kakega izpustil ali pa pozabil stranki zaračunati strošek, ki ga je imel.

Kadar sprejmemo primer, vedno sklenemo pogodbo in dobimo pooblastilo. To sta prvi listini, ki ju zabeležimo in iz katerih razberemo ime stranke, datum sklenitve pogodbe in druge podatke, ki so pomembni.

Pravzaprav bi lahko rekli, da sta za učinkovito upravljanje primera pomembni dve stvari:

- **terenske zabeležke detektiva**
- **sistem zbiranja podatkov.**

Terenske zabeležke običajno naredimo v beležnico, podatke pa sodoben detektiv zbira v računalniku, od koder jih lahko vedno prikličemo in si jih ogleda, jih dopolni, analizira in primerja.

Vrnimo se na začetek, h golim dejstvom, podatkom, ki jih zapisujemo na terenu, med poizvedbami.

Običajno ne uporabljamo dlančnika ali notesnika, ampak papir. Papirju, kljub vsemu, lahko vedno bolj zaupate kot trdemu disku v računalniku. Ker so še vedno redki detektivi, ki imajo in uporabljajo računalnik, si oglejmo možnost učinkovitega upravljanja najprej brez nje.

Spiralna beležnica

Blok s spiralo je najcenejša rešitev učinkovitega upravljanja primera. Smotno jih je kupiti nekaj več, kajti detektiv mora za vsak posamezen primer vzeti v roko novo beležnico. Vanjo vpisuje popolnoma standardizirano.

Na zadnjo stran vpiše šifro s katero označi primer, ime in naslov stranke ter njene kontaktne telefonske številke in naslov elektronske pošte, številko pogodbe in datum sklenitve. Na predzadnjo stran vpiše vse ključne informacije o primeru in si zapiše tudi načrt dela, ki se bo kasneje še spreminjal ali dopolnjeval.

Detektiv

glasilo DeZRS
Izdaja Detektivska zbornica
Republike Slovenije
Tržaška c. 2, 1000 Ljubljana
☎ 01/421 87 30, faks 01/421 87 35
e-mail: detektivska-zbornica@siol.net
URL <http://www.detektivskazbornica-rs.si>

Uredniški odbor:
Predsednik Danilo Zorn
Člani: Andrej Dvoršak, Franc Strle
Redaktorica: Helena Dvoršak
Lektura: ta številka ni lektorirana
Nenaročenih rokopisov in fotografij ne vračamo
Prispevkov ne honoriramo
Člani prejemajo glasilo brezplačno
ISSN 1580-2116

Oblikovanje: Andrej Gombač
DTP in tisk: GAPRO d.o.o. Ljubljana,
gapro@siol.net
Naklada 500 izvodov

Dnevi varstvoslovja na Bledu

Letos bodo od 6. do 8. junija že tretji Dnevi varstvoslovja, ki jih organizira Visoka policijsko-varnostna šola. Namenjeni so njenim diplomantom ter vsem ostalim strokovnjakom, ki se kakorkoli ukvarjajo s problematiko varstvoslovja.

Namen varstvoslovnih dni je, da predstavijo najnovejša varstvoslovna spoznanja in raziskovalne ugotovitve ter primere uspešnih aplikacij, da omogočijo neposreden stik med teoretiki in praktiki ter pospešijo razgrinjanje in reševanje aktualnih problemov na področju varstvoslovja.

Udeležuje se jih okoli 200 strokovnjakov. V času poročanja še ni znano, koliko referentov bo sodelovalo.

URADNE URE DeZRS

ponedeljek,
sreda in petek
od 10⁰⁰ do 12⁰⁰

Od 1. maja dalje so uradne ure Detektivske zbornice Republike Slovenije vsak ponedeljek, sredo in petek med 10.00 in 12.00.

V tem času je v zbornici naša nova sekretarka gospa Marjeta Rutar Gorjan. Dosegljiva je kajpak tudi po telefonu zbornice 01 42 18 730, telefaks 01 42 18 735, Tržaška 2, 1000 Ljubljana.

Prav tako je možno vzpostaviti stik tudi preko elektronske pošte: detektivska-zbornica@siol.net

Več informacij o DeZRS si lahko preberete na naših spletnih straneh

<http://www.detektivska-zbornica-rs.si/>

01/42 18 730, telefaks 01/42 18 735

Sledi urejanje prvih strani. Tu si zapiše cilje poizvedovanja in opravila, ki jih mora opraviti, da bo dosegel zastavljene cilje. Kasneje, med delom, odključa tiste, ki jih je že opravil, prečrta tiste, ki se izkažejo kot nepotrebna in dopiše druga, ki se pojavijo kot nujnost med samim poizvedovanjem. Izdela spisak krajev in oseb, ki jih mora obiskati. Ko je vse to narejeno, ima pred seboj dokaj dobro osnovo za učinkovito delo, pri katerem ne bo po nepotrebnem begal z enega kraja na drugi in od ene osebe k drugi.

Od tu dalje začne nastajati dnevnik dela in od tu dalje so strani tipizirane. Zdi se, da je še najboljša razdelitev strani v tri stolpce. Prvi, je namenjen kraju, datumu in času. Vanj detektiv vpiše datum, natančno uro, kraj začetka in konca posameznega opravila – poizvedbe, prevožene kilometre in vir. Na nasprotni strani je drug stolpec, kjer je čas preračunan v tolarje in kjer so vpisani vsi izdatki, povezani s primerom.

Srednji del ostaja najširši in je namenjen zapisovanju podatkov in opažanj, takorekoč je to odraz detektivovega dela.

Detektiv mora to beležnico imeti vedno pri sebi in vanjo zapisovati kar dela in vidi. Kadar je primer zaključen, le redki so primeri, kjer detektiv porabi za svoje zapiske več kot eno 40 do 60 listno beležnico, na koncu zapiše sklepe in ugotovitve, ob njih pa takoj tudi porabljen čas in stroške, ki jih zelo preprosto in hitro sešteje.

Tako voden primer omogoča dokaj učinkovito upravljanje s časom, ki je ključna postavka za učinkovitost in dobiček. Možno je tudi, da vse, kar je čez dan zapisano na papir, zvečer prenese v računalnik, kjer bo ustrezen program še hitreje izračunal porabljeni čas in stroške. Istočasno lahko v računalnik vpisuje že obdelano vsebino, ki bo kasneje našla svoje mesto v poročilu stranki. Beležnico mora detektiv po zaključenem primeru skrbno shraniti, da bo pri roki, če bo moral kot priča svoje izsledke

pojasnjevati pred sodišči ali drugimi organi.

Ker je beležnica občutljiva zadeva in bi njena izguba pomenila izgubo tudi v žepu detektiva, jo nekateri praktiki v Veliki Britaniji in ZDA, zamenjujejo z mapo, v katero vlagajo posamezne oštevilčene liste, podobne že opisanim ali pa si jih izdelajo in prilagodijo za svoje specifične potrebe. Tak list lahko detektiv oblikuje z računalniškim programom in si ga nato natisne. Neredko je na takem listu natisnjen majhen kalendar, ki nadomešča levi stolpec iz beležnice, pa tudi opravila so zapisana in jih potem detektiv le odključa.

Sistemov je več. Vendar vsakega mora detektiv začeti graditi vedno na začetku primera in za vse primere enako. Nič manj niso pomembne njegove terenske zabeleške, kajti če so te slabe, nepopolne, neažurne in nenatančne, mu še tako dober sistem ali računalniški program ne bosta pomagala pri obračunavanju dela, pisanju poročila in povečanju učinkovitosti.

Detektivski izpiti bodo jeseni

Detektivski izpiti, ki so pogoj za pridobitev licence, so vsako leto organizirani v spomladanskem in jesenskem roku. Ker je letos za spomladanski rok prijavljenih premalo kandidatov, bodo ti izpiti organizirani le v jesenskem roku. Detektivi, ki vedo za morebitne kandidate, ki bi želeli opravljati detektivski izpit, naj jih o tem pravočasno obvestijo.